

Idioten

drama i fem akter efter Dostojevskij

av Christian Lanciai (2007)

Personerna:

Furst Lev Nikolajevitj Mysjkin
General Jepantjin
Gavrila Ardalionovitj Ivolgin, "Ganja", hans sekreterare
Generalskan Lisaveta Prokofevna Jepantjina
Alexandra,
Adelaida och
Aglaja, hennes döttrar
General Ivolgin
Varvara (Varja), hans dotter
Nina Alexandrovna, hans hustru
Nastasia Filippovna
Ptitsyn och
Ferdysjtjenko, hyresgäster hos Ganja
Kolja, Ganjas lillebror
Parfen Rogosjin, rik godsägare
Lebedev, hans kumpan
Rogosjins övriga anhang
Darja Alexejevna, Nastasia Filippovnas väninna
En annan käck dam hos henne
Nastasia Filippovnas tjänare och tjänarinnor
Furstinnan Bjelokonskaja
En angloman
Andra gäster och tjänare
Poliser

Handlingen äger rum i och omkring Sankt Petersburg omkring mitten av 1800-talet.

Copyright © C. Lanciai 2007

Idioten

Akt I scen 1. Det är ett rikt och förnämt hus. Det knacker försynt.
En kammartjänare öppnar dörren.

Mysjkin (i slängkappa, lyfter artigt på hatten) Ursäkta mig, jag är en avlägsen släkting till generalskan. Jag har skrivit till henne från Schweiz. Nu kom jag just direkt från tåget och tänkte bara presentera mig.

Tjänaren Hur var namnet?

Mysjkin Lev Nikolajevitj Mysjkin.

Tjänaren Ni är således den där fursten?

Mysjkin Ja, och jämte generalskan den siste av vår gamla släkt.

Tjänaren Jag vet verkligen inte om det passar sig. Ni kommer ju oanmäld. Det är strax dags för lunchen. Jag måste tala med generalens sekreterare. Men stig in så länge.

Mysjkin Tack. (*stiger in. Tjänaren avlägsnar sig genast.*) Jag hoppas de inte tror jag har kommit för att parasitera. Jag ville ju egentligen bara se dem.

Ganja (kommer ut med tjänaren) Och är du säker på att ingen annan har sett det? Att hon skickat det bara till mig?

Tjänaren Fullständigt, herr sekreterare.

Ganja Det är av högsta vikt att sekretess iakttages i detta ärende. Är det förstått?

Tjänaren Naturligtvis.

Ganja Nå, gå då. Jaså, det här är den sista telningen av den utdöende furstesläkten. Vad kan jag göra för er?

Mysjkin Jag ville egentligen bara visa mig för min avlägsna kusin generalskan.

Ganja Hon har inte tid med er. Hon är strängt upptagen med sina döttrar. Men generalen vill gärna se er som en förevändning att slippa närvara vid lunchen.

Mysjkin Vilken ära för mig. Jag träffar gärna generalen.

Ganja Det har sagts att ni varit svårt sjuk. Hur är det egentligen med den saken?

Mysjkin Det är sant. Det är en form av fallandesjuka, och för fyra år sedan var jag kanske faktiskt döende. Det är en sjukdom som vid varje anfall reducerar ens fysiska och själsliga krafter i allvarlig grad, och om anfällen kommer för ofta kan det sluta illa. Men nu är jag helt fri från anfall och friskförklarad. Annars hade min läkare inte skickat hem mig igen. Han räddade mig från att bli idiot.

Ganja Jag förstår. Och generalskan är den enda släkting ni har?

Mysjkin Jag tror det.

Ganja Hon är alldeles för självupptagen med sina bortskämda döttrar för att ha något intresse för er. Men jag har ett förslag. Kom hem och bo med oss. Vi har alltid rum för inackorderingar. Ni verkar vara en ödmjuk och angenäm karaktär som vi säkert inte får besvär med. Vår gamle general Ivolgin kände er som barn.

Mysjkin Jag är mycket tacksam för förslaget och skall gärna ta det under övervägande. Ja, jag tror ingenting hindrar att jag accepterar det, fastän jag på tåget fick en annan spontan inbjudan av en viss Rogosjin.

Ganja Rogosjin? Känner ni Rogosjin?

Mysjkin Om det är samme man, en passionerad natur med farliga underströmmar, som berättade mycket för mig om en viss Nastasia Filippovna...

Ganja Det är samme man. Akta er för honom.

Generalen (kommer ut) Furst Mysjkin? Kan det vara sant? Högst förbunden, min käre furste! (*skakar förbindligt hand med honom*) Ni hade inte kunnat komma i ett lämpligare ögonblick! Nu kan jag skicka in er till min hustru och mina döttrar och ta mig ledigt

för viktigare angelägenheter medan de säkert helt glömmer mig för allt intressant som ni kan ha att berätta från utlandet...

Mysjkin Herr general, jag är så glad över att få träffa er.

Generalen Nöjet är helt på allas vår sida, var så säker! Säg inget, Ganja, om mina ärenden.

Ganja Är det Totskij nu igen?

Generalen Ni vet mer om mig än jag själv, min käre Ganja. Ta väl hand om fursten. Han kunde väl få bo hos dig?

Ganja Jag har redan gett honom förslaget, och han har i princip redan tackat ja.

Generalen Det gläder mig. Bevara vår hemlighet, Ganja. Jag råkade få se porträttet. (smiter)

Ganja (dånar) Den usle tjänaren! Har han ordnat så att generalen fått se det har alla redan fått se det!

Mysjkin Är något på tok?

Ganja Nej, allt är på tok. Det handlar om en dam som förvrider allas förstånd ur sina gängor. (ringer) Ni ska få se henne. (tjänaren kommer) Hämta det där porträttet som du redan visat för alla du inte skulle.

Tjänaren Jag har inte visat det för någon, men de bad att få se det.

Ganja Alltså har du visat det! Ut! Hämta det! (tjänaren ut)

Mysjkin Så mycket väsen som ni gör om det skulle man minst kunna tro att det var ett porträtt av Mona Lisa.

Ganja Det är värre än så. Det är en högst levande person, som skickat sitt porträtt bara till mig! (tjänaren kommer in med porträttet) Här är damen som ni redan känner – Nastasia Filippovna.

Mysjkin (tar djupt intryck av porträttet) Hon är verkligen mycket vacker.

Ganja Och därför desto farligare! Alltför vackra kvinnor har en omedveten benägenhet att utnyttja sin skönhet till att tillgodogöra sig makt över männen, som kan sätta dem i stånd till vad som helst, som om en kvinna med en sådan makt kunde överföra sin hysteri på dem!

Mysjkin Så detta är således kvinnan, som Rogosjin talade om.

Ganja Och han är bara en i högen! Totskij, hennes rika beskyddare, skulle ha gift sig med generalens äldsta dotter Alexandra, när den här kvinnan behagade sätta stopp för det bara för att demonstrera sin makt över honom. Han är livrädd för henne! Och Rogosjin skulle kunna döda för hennes skull.

Mysjkin Och ni själv?

Ganja Mitt intresse är enbart av generalens yngsta dotter Aglaja, och det är bara för hennes skull jag stannar kvar här.

Mysjkin Men Nastasia Filippovna skickade sitt porträtt till er.

Ganja Bara för att reta mig! Bara för att få makt över mig! Bara för att manipulera mig!

Mysjkin Ni är upprörd.

Ganja Ja! (efter en stund) Men nog nu om porträttet. Det är äntligen dags att ni får träffa er avlägsna kusin den egotistiska generalskan och hennes tre outhärdliga bortskämda döttrar, den ena vackrare än den andra... (visar in honom i salongen)

Scen 2. Salongen.

Generalskan Så detta är vår avlägsna släkting, som vi hört så mycket om. Jag är ledsen, kusin, att jag aldrig läste ditt brev då det var så mycket annat. Men vi noterade att du fanns. Du lär ha varit svårt sjuk. Är det bättre nu då?

Mysjkin Tack, jag mår alldeles utmärkt, och faran är över för den här gången.

Generalskan Möt mina döttrar. Alexandra, Adelaida och Aglaja.

Mysjkin Sannskyldiga skönheter alla tre. (*De hälsar artigt.*)

Generalskan Jag visste inte att vi hade dårar i familjen. Hur allvarligt var det?

Mysjkin Å, det var inte så allvarligt. Jag var nära döden. Det var allt. Jag har hört andra som var närmare döden än så.

Aglaja Som vem då?

Adelaida Alltid skall du vara så nyfiken, Aglaja!

Alexandra Har ni haft spännande bekantskaper i den undre världen, furst Mysjkin?

Mysjkin Inte alls, men jag har bevittnat en avrättning, och det glömmer jag aldrig.

Adelaida Inte här i Ryssland väl?

Mysjkin Nej, där borta i Schweiz.

Alexandra Det måste ha varit förfärligt.

Aglaja Vad tänker folk när de skall dö?

Mysjkin Det kan låta paradoxalt, men de upptäcker livet.

Generalskan Så dags att upptäcka det då.

Aglaja Ni menar, att ni kände den avrättade så väl, att ni umgicks med honom före avrättningen?

Mysjkin Nej, det var en annan som fick livet till skänks.

Generalskan Nu börjar det bli intressant. Var han också dödsdömd?

Mysjkin Jag tror att det är det grymmaste spratt man kan spela en människa, att först ge honom en begränsad tid att leva, bara så och så många timmar, med en ofrånkomlig dödsdom, så att man är fullkomligt förvissad om att man skall dö utan någon möjlighet till återvändo, så att man tvingas se hela livet ur ett annat perspektiv, ur dödens, och då plötsligt upptäcker det och lär sig älska det så gränslöst som man bara kan med något man måste förlora, och då faktiskt se fram mot att förlora det, för att få smärtan i den oändliga kärlek till det liv som man inte får leva förkortad. Det liv som man då inser att man förlorat, utnyttjat fel och kunnat använda så gränslöst mera meningsfullt och positivt, blir då en outhärdlig plåga just för att man vet att man ska förlora det. Så man nästan ber bödeln att snabba på. Och då kommer en fullständigt absurd och omotiverad benådning, man får veta att det hela bara var ett trick, ett sätt att sätta skrämsel i offret, en skräck för överheten som sedan måste vara för resten av ens liv. Nej, så får man inte göra mot en annan människa.

Adelaida Och var det också där i Schweiz?

Mysjkin Nej, det var här i Ryssland före min sjukdom och kanske en bidragande anledning till den.

Generalskan Nu vill vi veta: hur sjuk var ni egentligen, furst Mysjkin?

Mysjkin Så sjuk som man kan vara. Men jag fick den utsöktaste vård där i Schweiz, och när min förmyndare, som skickat mig dit, dog här, tog min läkare ändå hand om mig i tre år extra gratis.

Generalskan Det var ädelt. Så ni äger ingenting ?

Mysjkin Ingenting utom det knyte som jag haft med mig från Schweiz.

Generalskan Har Ganja erbjudit er kost och logi?

Mysjkin Ja, han har haft den godheten, och jag har tackat ja.

Generalskan Det gläder oss. Då har ingen av oss någonting att oroa oss för.

Aglaja Utom vår furstes hälsa. Han får aldrig lov att få ett återfall.

Generalskan Nej, just det, och det skall vi nog se till. Ni är i goda händer här, furst Mysjkin. Men var är min general? Varför kommer han inte till lunch? Han är aldrig opunktlig.

Ganja Han har ursäktat sig med andra ärenden.

Generalskan Andra ärenden! Det är väl den där kvinnan igen, som alla gamla gubbar jämt blir fnoskiga i. Han ska väl träffa vår odräglige fege friare Totskij.

Alexandra Totskij har aldrig återkallat frieriet, maman.

Generalskan Nej, men den där dåliga kvinnan har stoppat det!

Adelaida Ni vet ingenting om henne, mor, och bör därför inte kalla henne 'dålig'. Det kan ge henne dåligt rykte utan rätt.

Generalskan Utan rätt! Varför hindrade hon Totskij's frieri? Vad hade hon för rätt till det? Vad hade hon för anledning om Totskij inte redan vanärat henne?

Alexandra (upprörd) Maman!

Ganja Kom, furste, jag måste visa er hem till mig.

Generalskan Ursäkta oss, furste. Det blir alltid bråk och gräl så fort den där kvinnan kommer på tal.

Aglaja Hon har en besynnerlig makt över oss alla.

Generalskan Och jag fruktar att till och med min man generalen fallit för henne.

Ganja (hemligt till Aglaja) Ett ord innan vi går, Aglaja.

Aglaja (kallt) Jag har ingenting att säga er.

Ganja Ett enda ord från er, och jag är räddad. – Jag väntar på er där ute, furste. (går)

Mysjkin Jag har sett hennes porträtt, och det är verkligen en mycket intressant kvinna.

Generalskan På vilket sätt?

Mysjkin Hon bär på ett djupt och hemligt lidande.

Generalskan Vem gör inte det?

Mysjkin Men hos henne är det förenat med en sällsam sinnesklarhet och intelligens.

Adelaida Och det har ni läst ut av porträttet?

Mysjkin Jag har en förmåga att kunna se vad som är under ytan.

Generalskan Och vad kan du då se hos mina döttrar? Bry dig inte om mig, ty jag är tillräckligt genomskådad redan, men jag är intresserad av vad du kan få ut av mina döttrar.

Mysjkin (vänder sig till Adelaida) Ni, Adelaida Ivanovna, har ett lyckligt ansikte, det mest sympatiska av er alla tre. Utom det att ni är mycket vacker ser man på er och säger: "Hon är en god syster." Ni kommer emot en enkelt och glatt men förstår också snart att lära känna hjärtat. Det är vad jag tycker mig se i ert ansikte, Adelaida Ivanovna.

Ni, Alexandra, (vänder sig till henne) har också ett vackert och mycket älskligt ansikte, men ni har kanske någon hemlig sorg. Ert hjärta är säkert mycket gott, men ni är inte glad. Ni har en särskild skiftning i ert ansikte som erinrar om Holbeins madonna i Dresden.

Aglaja Och mitt ansikte?

Mysjkin Det vill jag återkomma till senare, Aglaja, då ni är yngst och ert ansikte ännu inte är riktigt färdigt.

Generalskan Det ser vi fram emot. Nu vill jag se den där kvinnans porträtt. Finns det här i närheten?

Aglaja Ganja har det. Ett porträtt är inte ett levande ansikte, maman.

Generalskan Men i stället kan ett porträtt avslöja så mycket mer.

Aglaja (till tjänaren) Be Ganja komma hit med sitt porträtt, Fedka. (tjänaren går)

Generalskan Vad jag inte kan förstå är varför *han* fick porträttet. Och varför tog han hit det? Var det bara för att reta gallfeber på min make?

Adelaida Pappa har säkert gått ut för att förhandla med Totskij på nytt.

Generalskan Totskij, Totskij, alltid den där Totskij, bara för att han är rik! Han vore värdelös annars!

Alexandra Maman!

Adelaida Och glöm inte att han har Nastasia Filippovna.

Tjänaren (kommer med porträttet) Sekreteraren väntar på er där utanför, min furste.

Generalskan Så här ser hon alltså ut, den skändliga förförerskan!

Adelaida Maman!

Generalskan Se på denna mörka, trotsiga, självsäkra blick! Hela hennes hållning tyder bara på maktspråk och manipulationer!

Adelaida Men hon är mycket vacker.

Generalskan Desto värre!

Alexandra Vad kan ni utläsa ur hennes porträtt, furste?

Mysjkin Ett oblitt öde, kanske en tragedi, som hon möter med heroisk beslutsamhet och med en hel arsenal av oemotståndlig skönhet att uppbjuda som motstånd.

Adelaida Även ni är fascinerad av henne, furste.

Mysjkin Ja, det är jag. (*kan inte slita sig från porträttet*)

Generalskan Det är bäst ni går ut med Ganja, furste. Ta hans porträtt med er och låt oss slippa se det mera. Det var illa nog att min gubbe fick se det.

Mysjkin Ja, Lisaveta Prokofevna. Jag skall befria det från er. (*reser sig med porträttet*)

Generalskan Det är ett sant nöje att råka er, och jag hoppas vi får se er här fler gånger.

Alexandra Många gånger.

Aglaja Alltid.

Adelaida Aglaja!

Mysjkin Roligast var det för mig. Nu vet jag att jag har ett hem och vänner i Sankt Petersburg.

Generalskan Välkommen tillbaka. (*Fursten bjuder höviskt avsked och går.*) Vem kunde tro att han var en sådan idiot!

Adelaida Maman!

Aglaja Han är klokare än oss alla.

Generalskan Men för god för denna världen. Det kan bara sluta illa för honom.

Alexandra Maman!

Aglaja Vi ska nog ta hand om honom. (*stiger hastigt upp och når fursten innan han hunnit lämna salongen*) Ett ögonblick, min furste! Får jag be er om en tjänst?

Mysjkin Naturligtvis.

Aglaja Här är ett brev som jag fått från Ganja, som jag ber er återlämna till honom efter att ni läst det.

Mysjkin (*generad*) Men jag kan inte läsa andras brev.

Aglaja Jag vill att ni känner till innehållet.

Mysjkin Varför?

Aglaja Därför att ni är en människa som förstår och som man kan lita på. (*tvingar på honom brevet. Han läser det.*)

Mysjkin Och ert svar blir att lämna det tillbaka?

Aglaja Ja.

Mysjkin Ett hårt svar.

Aglaja Men ärligt. (*Fursten vill gå.*) Kom tillbaka till oss, furste.

Mysjkin Jag lovar. (*försvinner. Aglaja återgår till modern och systrarna.*)

Aglaja Det var ingenting. Jag fick honom bara att lova att komma tillbaka.

Generalskan Sannerligen om jag inte tror Aglaja har värvat en användbar diplomat!

Scen 3. Hos Ivolgins.

Ganja (*kommer uppretad in med fursten*) Hur kunde ni understå er att läsa mitt brev till henne?

Mysjkin Jag försäkrar er, käre Ganja, att hon tvingade det på mig. Jag kunde inte slippa undan.

Ganja Men varför en sådan hänsynslös hårdhet?

Mysjkin Förlåt mig, men kanske har det med Nastasia Filippovnas porträtt att göra, som hon ju uttryckligen skänkte till er.

Ganja Men Nastasia och Aglaja har ingenting med varandra att göra.

Mysjkin Men ni har med båda att göra.

Ganja Blanda er inte i! Ni sticker näsan i blöt! Ni har ingen rätt!

Ivolgin (en gammal general, kommer in) Kan det vara sant? Min närmaste barndomsväns ende son! (*omfamnar gråtande fursten. Ganja går rasande ut.*)

Bry er inte om honom. Han är alltid sådan. Vi är nästan ovänner. Han vill införa en olämplig kvinna under vårt tak, och jag vägrar finna mig i det.

(*Varvara och Nina Alexandrovna kommer in.*)

Varja Vi hörde att Ganja kom. Men var är han?

Ivolgin Han flydde i samma ögonblick som jag inträdde, skräckslagen inför sin faders obevekliga samvete. Lämna honom i fred. Han har mycket att ångra redan och kommer att få mer. Får jag presentera min barndomsväns ende son, furst Lev Nikolajevitj Mysjkin, som jag själv burit på mina armar som spädbarn. (*brister ut i gråt igen*)

Varja Men vad är det med pappa? Och varför bär ni på Nastasia Filippovnas porträtt, furste?

Mysjkin Det är Ganjas. Hon gav det till honom.

Ivolgin Den skändliga kvinnan! Aldrig att jag låter henne passera! Över min döda kropp!

Nina (till fursten) Han är upprörd över minnena av er fader. De var verkligen bästa vänner.

Ivolgin Och ändå höll vi på att bli varandras mördare! Vi älskade nämligen båda er moder, en underbart vacker kvinna, och ämnade duellera för hennes skull, genom näsduk! Där stod vi färdiga med hanarna spända och med våra näsdukar spända framför mynningarna, när ingen av oss kunde trycka av! Vi brast ut i tårar båda två, och vi omfamnade varandra, och jag ropade till honom, "Hon är din, Nikolaj!" och han skrek till mig, "Nej, hon är din, min bästa vän!" Och vi grät länge i varandras armar...

Nina Han älskar de där minnena och blir aldrig färdig med dem. Vi har två andra inackorder, furste, Ptitsyn och Ferdysjtjenko. Vi råder er att hålla er ifrån båda två då de är originella och opålitliga.

Varja Det är Ganja som skaffat hit dem. Han förstår dem bättre än vi.

Nina Vi har middag varje dag klockan fem. Ni får äta med oss eller på ert rum, hur ni vill.

Ivolgin Hon valde ändå er far, och han var avgjort den ädlare av oss. Det var tjugo år och tre månader sedan han dog, och hon följde tätt efter...

Mysjkin Av en förkylning, har det sagts mig.

Ivolgin Nej, min bästa vän, av sorg. Hon ville inte leva längre utan er far. Hon dog av sorg. Ömma kvinnohjärtan tål inte förluster.

Ganja (bryter in) Lämna då den stackars fursten i fred! Ni pratar ju alla sönder honom!

Varja (håller fram porträttet) Vad betyder det här, Ganja?

Ivolgin Det betyder att han har försatt sig i en omöjlig situation!

Ganja Vad har fursten sagt till er om porträttet?

Varja Att du fått det av henne själv.

Ganja (väser till fursten) Jag har ju sagt dig att inte blanda dig i!

Varja Det betyder bara en sak, Ganja, att hon har valt ut dig.

Nina Och vi vill inte ha henne.

Ivolgin Hennes olycka blir din egen, min gosse, hon blir ett huskors och din förbannelse!

Varja Från annat håll har jag hört att allt skulle avgöras idag. Är det inte hennes födelsedag idag?

Ganja Era asgamar, allt ni kan göra är att förtala henne medan ni inte ens känner henne! Att hon skänkt mig sitt porträtt är bara ett tecken på vänskap!

Varja En vänskap som inte kan missförstås.

Nina Vi hade så hoppats på dina förbindelser med döttrarna Jepantjin och särskilt med den yngsta av dem.

Ganja (vänder sig väsende till fursten igen) Har du sladdrat om detta också?

Mysjkin Inte alls.

Ivolgin Ganja, du drar oss alla i fördärvet!

Ganja (fortfarande till fursten) Att det skulle bli sådana scener här just när ni kommer hit kan inte vara helt utan er förskyllan.

Mysjkin Det enda jag gjort mig skyldig till är att ha fått se Nastasia Filippovnas porträtt.

(drar sig baklänges ur och försvinner i ett annat rum. De andra fortsätter gräla. Fursten pustar ut.) Det här var då det sista jag kom hem för. *(Just då ringer det frenetiskt, för ringklockan är trasig. Fursten öppnar spontant, och Nastasia Filippovna visar sig. Han känner genast igen henne och blir slak.)*

Nastasia Stå inte där som ett fån. Vad är det med er? Har ni aldrig sett en kvinna förr? *(stiger burdust in, knuffar till honom, slänger av sig pälsen, som han inte hinner fånga upp)* Om du är för lat för att laga klockan kunde du åtminstone sitta i tamburen när man knackar. Se, nu tappar du pälsen också, din tölp! Dig borde man skicka iväg. Gå nu in och anmäl mig åtminstone. *(Fursten har plockat upp pälsen från golvet och börjar gå in med den till salongen.)* Se, nu går han in med pälsen! Varför tar du med dig pälsen? Ha-ha-ha! Men du är ju tokig, vet jag! *(Fursten stannar och blir som paralyserad av henne medan han bara kan titta på henne.)* Men vad är du för en idiot! Nå, vart går du? Vem skall du anmäla?

Mysjkin (lågt) Nastasia Filippovna.

Nastasia Hur kan du känna mig? Jag har aldrig sett dig förut. Gå nu och anmäl mig. Men vad skriker de för?

Mysjkin De grälar. *(stiger in i salongen mitt i storgrälet och anmäler:)*

Nastasia Filippovna!

(Alla tystnar genast.)

Ganja (avsides) Så förskräckligt pinsamt!

Nina (avsides) Mitt i den värsta familjekonflikten! Det hade inte kunnat vara värre.

Varja (avsides) Den värsta katastrofen som på beställning, som om hon fattat att vi bara grälade om henne och tagit det som en direkt inbjudan...

Ivolgin (avsides) Konfrontation! Och det av värre slag än något krig!

Nastasia (till Mysjkin) Nå, lakej, presentera mig då för patrasket!

Ganja (hämtar sig, rusar fram och kysser hennes hand)

Nastasia Nå, äntligen någon reaktion! Varför binder ni fast klockan så där? Man kan ju tro ni alla blivit döva... Hur vore det om du skulle presentera mig, Ganja?

Ganja (tafatt) Min syster, Varja... *(presenterar henne. Varja förblir dyster och stel.)*

Nastasia Världens muntraste syster, ser jag! Nå, det ska nog förädla vår vänskap.

Ganja Le åtminstone, Varja! *(Varja ler krampaktigt.)* Min mor, Nina Alexandrovna...

Nina (försöker vara artig) Mitt utomordentliga nöje att få träffa er äntligen, Nastasia Filippovna...

Nastasia (avbryter henne) Men var är era inackorderingar? Ni kör ju med inackorderingar här för att få det att gå ihop, har jag hört. Och inget arbetsrum! Hur kan ni ha inackorderingar om ni inte ens har något arbetsrum? Får ni det att gå ihop?

Nina Det är litet besvärligt och borde vara inkomstbringande, men vi har just...

Nastasia (avbryter igen, till Ganja) Men varför är du så likblek, Ganja? Skäms du så för dig själv, för din familj, eller för mig?

Mysjkin (skyndar till undsättning) Drink litet vatten, Ganja. Det hjälper.

Ganja Å du din!... (är helt ifrån sig och vill ösa all sin vrede över Mysjkin men hejdar sig. *Ptitsyn och Ferdysjtjenko inträder samtidigt och visar sig med lillebror Kolja.*) Är ni doktor, furste? Ni riktigt skrämde mig, Nastasia Filippovna, får jag presentera för er en intressant person, fastän jag själv bara känt honom sedan idag.

Nastasia Furste? Är han furste? Kan ni tänka er, nyss ute i tamburen tog jag honom för en betjänt och skickade in honom att anmäla mig. Ha ha ha! Vad är han då för en furste?

Ganja Furst Mysjkin, en släkting till generalskan Jepantjin, och vår inackordering.

Nastasia Men varför sade han inte det själv när jag skällde ut honom?

Ferdysjtjenko (avsides till Nastasia) Han är idiot.

Nastasia Er hoppades jag då verkligen inte få träffa här, Ferdysjtjenko. Nå, furste, förklara er!

Mysjkin Jag blev så förvånad när jag fick se er.

Nastasia Men hur visste ni att det var jag? Var har ni sett mig förut? När jag tänker efter, så känns det faktiskt som om vi träffats förut. Vad betyder det? Men ni blev stående som paralyserad. Var jag så skrämmande?

Mysjkin Inte alls, men det var så många märkliga sammanträffanden. Ert porträtt, som Ganja här visade för mig, gjorde ett så starkt intryck på mig, som förstärktes av att jag träffat Parfen Rogosjin på tåget som berättat om er. Och så står ni plötsligt här...

Nastasia Men hur kunde ni känna igen mig så säkert? Ett porträtt är bara ett porträtt.

Mysjkin Jag hade tänkt en hel del på er redan under dagen och även här och bildat mig en uppfattning om er i mitt sinne, som stämde exakt överens med den kvinna ödet bragte mig att öppna dörren åt, som om jag redan hade sett er någonstans.

Nastasia Var då?

Mysjkin Om jag det visste! Det kanske bara var era ögon. Jag kanske bara drömt det. Jag har ju aldrig varit här tidigare.

Nastasia Inte jag heller.

Ivolgin (träder fram) Presentera mig då äntligen, min son.

Ganja (ser sig så illa tvungen) Ardalion Alexandrovitj Ivolgin, min herr fader.

Ivolgin (bugar och ler med värdighet) En stackars olycklig soldat och fader till en familj som är lycklig över hoppet att få mottaga i sin krets en så förtjusande... (kollapsar nästan, *Ferdysjtjenko får fram en stol bakom honom som han faller tillbaka i.*)

Jag har hört att min son...

Nastasia Er son ja! Ni är just en snygg en! Varför har jag aldrig fått se er hos mig? Är det ni som gömmer er eller er son som gör det? Ni kan lugnt komma till mig utan att kompromettera någon.

Ivolgin Ack, jag är gammal och knappast mera presentabel, men ärren och kulorna sitter kvar, och de envisas med att hålla liv i hedern...

Nastasia Kulor?

Ivolgin Ja, i bröstet, efter konfrontationen vid Kars. Turkarna, ni vet, ryssarnas eviga fiender ända sedan de tog Konstantinopel! Det var vi tre, jag och general Jepantjin och furst Nikolaj Lvovitj Mysjkin, vi var som de tre musketörerna, en för alla och alla för en, men Athos gick för tidigt i graven, och min förbindelse med Porthos Jepantjin är det definitivt slut med efter den bedrövliga historien med knähunden.

Nastasia Knähunden? Vilken knähund?

Ivolgin Ack, det var en så dum historia.

Ferdysjtjenko Den har vi inte hört. Alltså måste ni berätta den.

Ivolgin Skona mig!

Ptitsyn Den måste vi få höra, då tydligen ingen har hört den.
(*Nu är alla intresserade, då alla pinsamheter glömts.*)

Ivolgin Ack, det var på tåget. Det är ju både förbjudet och icke förbjudet att röka på tåget, och jag har ju mina cigarrer. När jag satt där ensam i kupén och rökte kommer två damer in, den ena i ljusblått, med en knähund, en helt pryd och söt liten knähund, som passade de båda hönorna precis. Nåväl, jag fortsatte röka eftersom de inte sade någonting. Man kan ju prata om man vill något. De satt och stirrade på mig och min cigarr medan jag fortsatte röka, och plötsligt tar hon i ljusblått cigarren ifrån mig och kastar den ut genom fönstret. Hur fräckt som helst och ohövligen till tusen! Nåväl, som gammal general är jag inte den som tolererar vilka övertramp som helst, så jag tar deras knähund och slänger ut den. Det var en helt smärtfri operation. Han bara gnydde litet.

Nastasia (*mycket munter*) Ni är ett odjur, general!

Ivolgin Det var inget mot vad hon var. Vet ni vad hon gjorde? Hon gav mig en rungande örfil! Hon var fullkomligt barbarisk! Men jag hade rätt, för om rökning är förbjudet på tåg så är hundar det ännu mera!

Kolja Hurra, pappa!

Ferdysjtjenko Bravo! Bravo!

Ptitsyn Riktigt roligt, på min ära.

Nastasia Och vad blev konsekvenserna?

Ivolgin Ja, där kommer det beklagliga. Damen i ljusblått visade sig vara engelsk guvernant hos en av furstinnorna Bjelokonskaja, den andra damen var en av dessa, en gammal ungmö på 35 år, och alla vet ju i vilket förhållande Jepantjins står till furstinnorna Bjelokonskaja. Det blev total skandal, alla furstinnorna svimmade, det blev änkesorg efter favorithunden, tjut av sex furstinnor, påbjuden landssorg, skandalkrönikor och världens undergång! Jag bad naturligtvis om ursäkt, skrev brev, gjorde visiter, men mina besök togs inte emot, breven returnerades oöppnade, ingenting kunde någonsin förlåtas, och sex furstinnor på en gång går aldrig att beveka. Hos Jepantjins, som mest består av kvinnor, blev det kriser, utvisning och total förföljelse!

Nastasia Men läste jag inte samma sak för en vecka sen i Independence? Jag är säker på det. Samma knähund, samma cigarr, samma engelska guvernant i ljusblått...

Ganja (*avses till Nastasia*) Skona honom, Nastasia.

Ivolgin Jag försäkrar er att min historia ägde rum två veckor innan.

Nastasia Med exakt samma detaljer? Samma cigarr och knähund utslängda genom fönstret? Samma örfil?

Kolja Jag minns att far faktiskt hade problem med en engelsk guvernant hos furstinnorna Bjelokonskaja.

Ganja Pappa, var det inte du som skulle gå och vila dig?

Nina Vi har försökt påminna honom om den saken ända sedan Nastasia Filippovnas ankomst.

Ivolgin Jag försäkrar er, Nastasia Filippovna, att min historia ägde rum för två år sedan, om jag minns rätt.
(*Plötsligt ringer det kraftigt på dörren.*)

Nastasia (*glatt*) Nu fungerar ringklockan!

Ganja Och med besked. Det kan inte vara vem som helst. (*till Mysjkin*) Denna gången öppnar jag.

Kolja Nej, låt mig! (*skyndar före och öppnar för Rogosjin och Lebedev.*)

Rogosjin (*ser Ganja*) Å, där är han, den skurken! Jag har kommit för att våldgästa dig, din Judas! (*kommer in, och efter honom ett helt gäng av liknande personer, upprymda och något påverkade, ohövviska men inte stökiga. Några fnask hinner titta in, men Ganja stänger dörren för dem och lägger på säkerhetshaspen.*)

Rogosjin (*finner sig plötsligt stående framför Nastasia Filippovna. Lamslagen av förvåning:*) Alltså är det sant! Det är slut! Jag vägrade tro det, men nu tvingas jag till det av en obehagligt överraskande verklighet... Nå, vill du svara mig nån gång, Ganja! (*kommer rakt in i salongen med Lebedev och några av de andra efter sig, som dragen till Nastasia, ser plötsligt fursten*) Ni också här, furste? Och fortfarande med damaskerna på er...

Ganja (*hämtar äntligen mod till sig*) Men vad skall det här egentligen betyda! Ni befinner er inte i ett stall, ber jag att få påpeka, och det här är min mor och min syster...

Rogosjin (*väsande*) Ja, vi ser att din mor och din syster är här.

Lebedev Det ser vi väl, att det är din mor och din syster. (*Fler och fler tränger in.*)

Ganja Nej, det här går för långt! Får jag be er alla att utträda och sedan att presentera er en och en...

Rogosjin (*elakt*) Ser man på, han känner inte igen oss. Känner du inte igen Rogosjin?

Ganja Det är möjligt att jag har råkat er någonstans, men...

Rogosjin Du spelade av mig två hundra rubler för tre månader sedan. Farsan dog, så han fick aldrig veta det. Du släpade mig dit och spelade falskt. Ptitsyn var vittnet. Du är så girig och småaktig att du skulle kunna krypa baklänges till Vasiljevskij för att komma över tre silverrubel, men nu har jag kommit för att köpa dig. Jag kan köpa er alla! Jag är rik! Bry dig inte om att jag kommer in med stövlarna på, jag kan köpa nya mattor och tapeter åt dig, jag kan köpa ut er alla! Å, Nastasia Filippovna, säg att det inte är sant! Tänker ni verkligen gifta er med honom eller inte?

Nastasia (*mönstrar honom spefullt och högmodigt och sedan Varja och Nina*) Visst inte! Var har ni fått det ifrån? Och hur har ni kommit på idén att fråga något sådant?

Rogosjin (*mer och mer hänryckt*) Inte? Men det har sagts att ni var förlovad med Ganja! Men jag sade genast, att det var omöjligt. Inte med honom där, det småaktiga kräket! Men jag köper ut honom! Inför bröllopet ger jag honom tusen rubel för att lämna det, och han smiter genast! Inte sant, Ganja, din skojare? Du skulle ju ha tre tusen för att avstå från bröllopet! Här är de! Jag befriar dig! Jag kom hit bara för att få ett kvitto!

Ganja Du är berusad! Ge dig iväg härifrån!

Rogosjin Jag är aldrig nyktrare än när jag är berusad! Nastasia Filippovna! Se här! (*ger fram ett paket på bordet*) Arton tusen! Och det kommer mer!

Lebedev (*orolig*) Låt bli! Låt bli!

Nastasia Aderton tusen, för mig! Här kommer plötsligt bonden fram!

Rogosjin Nå, fyrtio tusen då! Vanja Ptitsyn och Biskup har lovat skaffa fram fyrtio tusen till klockan sju! Allt på bordet! (*Varja och Nina förfasas.*)

Nastasia Bonden tror en kvinna kan köpas.

Rogosjin Nå, hundra tusen! Jag lägger fram hundra tusen i denna dag! Ptitsyn, skaffa pengar, du förtjänar på det!

Ptitsyn Du har blivit spritt sprängande galen. Du är full och från dina sinnen. Vi måste skicka efter polis. Vad går det åt dig?

Nastasia Han pratar bara smörja i fyllan.

Rogosjin Tvärtom, jag har aldrig varit vettigare! Innan kvällen ska de ligga här! Ptitsyn, din gamle procentare, skaffa fram pengarna, du får vad du vill, men skaffa fram dem i kväll! Jag står för mitt ord!

Ivolgin Men vad i all sin dar vill det här säga egentligen?

Rogosjin (*finner honom löjlig*) Varifrån kommer den där? Hela löjliga familjen är här, och den största fjanten av alla ber om en fylla! Kom, gubbe lilla, ska du få en kalasfylla!

Kolja Det är nedrigt!

Varja Mor, det här är inget ställe för dig idag.

Nina Jag vet, men har jag en gång sagt att jag sitter kvar till slutet så gör jag det!

Varja (öppet till alla) Men finns det då ingen bland er alla som kan laga att den här skamliga kvinnan kommer ut härifrån!

Nastasia Är det mig man kallar skamlös? Och jag, min dumma toka, som hade kommit för att bjuda dem hem till mig i kväll. Ser ni så er syster behandlar mig, Gavril Ardalionovitj, i ert eget hem?

Ganja (störtar fram till Varja) Vad har du gjort!

Varja Vad har jag gjort? Du tänker väl inte kräva att jag skall be henne om förlåtelse för att hon kommit hit bara för att förolämpa din mor och skända ditt hem, din gemena usling! (spottar honom i ansiktet)

Nastasia Bravo! Det var en riktig flicka!
(Ganja höjer handen för att slå till sin syster och hejdas mitt i slaget av fursten.)

Mysjkin Nu räcker det, Ganja!

Ganja Jaså, du envisas med att ständigt gå i vägen för mig! (slår till fursten i stället)

Kolja (upprörd) O! Gode Gud!
(Alla förfasar sig med häpnad, ack och o-n.)

Mysjkin Mig kan det göra detsamma, men henne kan jag inte låta er slå. (Ganja och han står och stirrar varandra i ögonen en stund tills fursten inte står ut längre och avlägsnar sig.)
Jag är rädd att ni kommer att blygas mycket över vad ni gjort.
(Kolja störtar fram och omfamnar och kysser fursten. Alla vill komma fram och trösta honom: Rogosjin, Varja, Ptitsyn, Nina, och till och med den gamle generalen.)
Det gör ingenting, det gör ingenting.

Rogosjin Du skulle blygas, Ganja, att slå ett sådant – får! Furste, min högt värderade vän, bry dig inte om dem, spotta ner honom som hans syster gjorde, kom så går vi, så får du se hur mycket rucklaren Rogosjin kan hålla av dig i stället!

Nastasia (tagen och tankfull) Jag vet att jag sett hans ansikte förut. Men var kan det ha varit?

Mysjkin (till henne) Och att ni inte blygs! Är ni verkligen sådan som ni nu har visat er? Kan det vara möjligt?

Nastasia (ser förvirrat omkring sig, fastnar slutligen vid Ninas ansikte, går fram och kysser ödmjukt hennes hand) Han har rätt. Jag är verkligen inte sådan som jag visat mig. (gör snabb sorti. Ganja försöker följa efter henne.) Följ inte efter mig! Adjö så länge, men vi ses i kväll. Ni måste absolut komma. Hör ni det? (försvinner)

Rogosjin (försvinner med hela sitt anhang, han själv sist) Du har förlorat, gosse lille.

Varja (till Kolja) Följ efter fursten till hans rum och trösta honom, Kolja.

Kolja Varför måste vi alltid vara så grymma! Så här är det alla dagar, och nu fick han, en oskyldig, motta det värsta slaget! Jag vill aldrig mera lämna honom! (skyndar sig efter fursten)

Varja (till Ganja) Och du, som om någon är skyldig till skandalerna i eftermiddag, borde väl åtminstone be honom om ursäkt?

Ganja (skäms) Jag ska genast göra det.

Varja Jag skall hjälpa mamma i säng. Far har väl gått till krogen som vanligt?

Ganja Ja, han är förlorad som vanligt.

Varja Vilken förfärlig och tarvlig familj vi utgör!

Ganja Och det är ingens fel egentligen. (De skiljs.)

Scen 4. Hos Nastasia Filippovna.

Totskij Så du hade djärvheten att gå dit alldeles ensam och utmana hela skräckklanen utan att ens varna någon innan! Din djärvhet går över alla gränser, Nastasia Filippovna. Inte konstigt att ingen vill ha dig trots dina sjuttiofem tusen.

Nastasia Tvärtom, Totskij, alla vill ha mig trots dina sjuttiofem tusen, trots att alla betecknar mig som vanärad av dig, som lämnade mig efter att ha skaffat mig ett rykte som din frilla.

Totskij Jag lämnade aldrig dig. Du körde praktiskt taget bort mig med att hota mig till allt utom till livet. Och ingen vill ha dig utom narren Ganja, Petersburgs mest småaktiga gnidare, och banditen Rogosjin här.

Rogosjin Jag kan åtminstone göra rätt för mig och återupprätta hennes av dig fördärvade rykte, Totskij!

Totskij Du hennes upprättare! Jag trodde Ferdysjtjenko var narren i sällskapet här. Hon är för självständig för att någon man skulle kunna behålla henne.

Rogosjin Jag ämnar behålla henne om jag en gång får henne, om det så ska vara med våld!

Nastasia Din vilda passion ger mig kalla rysningar av vällust, Rogosjin, men jag är fortfarande förlovad med stackars Ganja. (*Det ringer.*)

Jepantjin Det är nog han som kommer nu. Sedan är vi väl fulltaliga?

Totskij Den bedrägliga fjanten som gjort sig omöjligast av alla med att helt göra bort sig som Nastasia Filippovnas förlorade friare.

Nastasia Som om du var bättre, Totskij, som gjort mig till vad jag är.

Tjänarinnan (anmäler) Gavriila Ardalionovitj Ivolgin.

Nastasia Ganja! (*går fram emot honom med hjärtligt utsträckta armar*) Du bad väl fursten om ursäkt? (*fattar hans händer med båda sina, och de hälsar*)

Ganja Med besked, och dessutom med ånger.

Totskij Säg som det är, Ganja. Du vill bara ha Nastasia Filippovna för hennes pengar.

Ganja Jag kan åtminstone ge henne ett anständigt namn och rykte.

Rogosjin Det kan vem som helst, så som Totskij fördärvat det.

Totskij Väldigt vad alla är älskvärda mot mig idag, som om jag givit Nastasia Filippovna något annat än beskydd, vänskap och säkerhet.

Ganja Du har gett henne ett rykte!

Totskij Och en ställning av suverän självständighet som du aldrig kommer att kunna komma åt med din tarvliga nedrighet.

Nastasia Såja. Han har i alla fall bett fursten om ursäkt för sin nedrighet.

Totskij Vem är denna furste egentligen?

Jepantjin En menlös idiot som kommit tillbaka utan en kopek efter fyra år på dårhus i Schweiz och genast försökt falla min hustru, som enda släkting, till last.

Ganja Inte alls. Han är en synnerligen intressant begåvning och bättre människa än någon av oss, vars enda sjukdom varit fallandesjuka, en nervös åkomma som kan botas, och han är botad.

Nastasia Äntligen tar du honom i försvar efter att ha misshandlat honom.

Ganja Han är i själva verket mycket slug och förtjänar allas högaktning.

Rogosjin Jag kan bekräfta att han inte direkt är dum även om han till först ger ett menlöst intryck, som ett får.

Totskij Det vore intressant att träffa honom.

Ferdysjtjenko Fåret förbryllar med att inte vara någon fårskalle.

Tjänarinnan (uppträder igen plötsligt) Furst Lev Nikolajevitj Mysjkin.

Totskij (förvånad, till Nastasia) Har du bjudit honom?

Nastasia (lika förvånad) Inte alls.

Jepantjin Han måste då ha kommit av eget initiativ som han trängde sig in hos oss, märk väl, till vår goda överraskning och till vårt fromma.

Nastasia Han är välkommen. Vi kan behöva mindre sarkastiska tongångar här.
(*Mysjkin kommer in. Nastasia går upp mot honom.*)

Jag beklagar att jag först glömde bjuda er till mig och är mycket glad att ni nu själv ger mig tillfälle att få tacka er och ge er beröm för er beslutsamhet.

Mysjkin (måste beundra henne) Ni är fullkomlig i allt, också i er mogenhet och klokhet... man kan inte tänka sig er annorlunda... Jag ville så gärna gå till er. Förlåt.

Nastasia Be inte om förlåtelse! Då förstör ni allt det originella. Det var alltså sant när de sade att ni var en besynnerlig människa. Ni betraktar mig alltså som fullkomlig?

Mysjkin Ja.

Nastasia Ni är visserligen en mästare i att gissa, men nu misstar ni er i alla fall, vilket ni dessvärre kommer att få se senare. Får jag presentera er för dem ni ännu inte känner, min välgörare Totskij.

Totskij Ni ger omedelbart intrycket av att vara en man som ständigt överträffar allas förväntningar.

Mysjkin Och ni är säkert bättre än ert rykte.

Totskij Tack för det.

Rogosjin (avsides till Nastasia) Du vet vad jag har att göra.

Nastasia Skynda dig. (*Rogosjin ger sig av diskret.*)

Nastasia Nu är det dags för champagne! Bär fram champagnen, Nadja! Vi måste alla dricka champagne. Själv har jag bestämt mig för att dricka tre glas i kväll.

Ptitsyn Ni verkar inte riktigt frisk, Nastasia Filippovna, som om ni hade litet feber.

Nastasia Inte bara litet utan mycket. Det är därför jag har tagit på mig sjalen.

Totskij (menande till generalen) Det är kanske dags för oss att lämna värdinnan i ro?

Nastasia Absolut inte, mina herrar. Jag ber er tvärtom att stanna kvar. Det är särskilt viktigt för mig att ha er alla här hos mig idag. (*dricker*)

En käck dam Kunde vi inte ägna oss åt någon sällskapslek?

Ferdysjtjenko Jag vet en förträfflig sällskapslek som vi ägnade oss åt på en tillställning härom sistens, som tyvärr inte föll väl ut, men idén var förträfflig. Var och en fick i tur och ordning enligt lottning på heder och samvete berätta den fulaste handling han utfört i sitt liv. Och det var förbjudet att ljuga.

Ptitsyn Sanning och konsekvens. En förfärlig lek. Ingen tycker om den.

Nastasia Men originell så det förslår! Det måste vi göra! Ni får vara vår lottningsman, furste! (*Lottningen utföres med fursten som lottningsman.*)

Totskij Är detta verkligen nödvändigt? Menar ni verkligen allvar, Nastasia Filippovna?

Ferdysjtjenko Det är ju bara på skoj.

Ganja Ja, det är verkligen skoj. Ingen får ljuga, men alla kommer att ljuga.

Ptitsyn Du behöver inte ljuga, för vi känner alla till *din* nedrigaste handling.

Totskij Vi måste dock undanhålla damerna detta privilegium.

Ferdysjtjenko Med reservation för damerna! Det gillar jag. Damerna slipper berätta.

Ganja Lotta nu.

Ferdysjtjenko Det ser illa ut det här. Jag fick börja senast, och nu får jag börja igen.

Ganja Och din värsta gemena historia har vi redan hört, så det är bäst att du inte tråkar ut oss med att berätta den en gång till.

Totskij Alltså är sällskapsleken dödfödd från början.

Jepantjin Så synd. Jag hade tänkt berätta en mera uppbygglig anekdot om en dålig handling som händelsevis vände sig till motsatsen.

Nastasia Låt då åtminstone mig få stå för mina värsta sidor.

Ferdysjtjenko Damerna var undantagna!

Nastasia Men jag är värdinna, och jag bestämmer! Furste! Mina gamla vänner här, generalen och Afanasij Ivanovitj vill gifta bort mig. Säg mig vad ni tycker. Skall jag gifta mig eller inte? Det får bli som ni bestämmer.

Mysjkin (bävar) Men med vem?

Nastasia (skarpt) Med Gavriila Ardalionovitj Ivolgin.

Mysjkin (tvekar, bävar, håller sällskapet i spänning, väntar) Nej, gift er inte.

Nastasia Då må det bli så! Gavriila Ardalionovitj, ni hörde hur fursten avgjorde saken? Nå, där har ni också mitt svar. Och därmed får den saken vara avgjord en gång för alla.

Totskij (darrande) Nastasia Filippovna!

Jepantjin (upprörd) Nastasia Filippovna!

Nastasia Hur är det fatt, mitt herrskap? Varför är ni så oroliga och ser alla ut så där?

Totskij Men, Nastasia Filippovna, glöm inte att ni gav ert ord helt frivilligt, och att avgöra en så pass allvarlig sak i en handvändning genom en sällskapslek... Detta är ju i högsta grad allvarligt.

Nastasia Ja, så allvarligt att det inte kunde bli mera allvarligt! Och har jag då inte menat allvar? Var leken kanske inte allvarligt menad? Skulle vi inte med uppriktighet avslöja det värsta om oss själva? Nå, har jag inte gjort det? Jag lade mitt öde i furstens hand. Hade han sagt ja hade jag lika tveklöst accepterat Ganja som min make. Kan man begära en större uppriktighet?

Jepantjin Men vad har fursten med saken att göra? Vem är han att rätt kunna avgöra en sådan livsviktig sak?

Ganja Det återstår mig bara att tacka för den ytterliga grannlagenhet som Nastasia Filippovna ådagalagt i denna hjärtesak och sin behandling av mig, men det måste naturligtvis gå så. Men fursten har i detta fall...

Nastasia Du menar att han fikar efter de sjuttiofem tusen du skulle ha fått, din streber? Var det inte det du skulle säga? Förneka det inte! Angående de sjuttiofem tusen kan ni få dem tillbaka. Du blir fri gratis, Ganja. Ni kan alla gå hem och vila er nu efter nio år och tre månaders köpsläende om min framtid. I morgon börjar vi om igen, men idag är jag födelsedagsbarn och fri och självständig för första gången i livet! General, ni kan ta ert pärlhalsband också och ge det till er hustru i stället. Här är det. Varsågod! (*kastar det åt honom*) I morgon flyttar jag härifrån, och det blir inga kvällsbjudningar här mera!

Alla (utom Mysjkin) Nastasia Filippovna! Nastasia Filippovna!

(*Plötsligt ringer det kraftigt på dörren.*)

Nastasia Upplösningen! Det bästa till sist! Tag plats, mina herrar! Klockan är halv tolv! Det är bara finalen och upplösningen kvar!

Ptitsyn (avsides) Rogosjin med sina hundra tusen., utan tvivel.

Nadja (kommer in, upprörd) Det är Parfen Rogosjin med minst tio stökiga hantlangare! Han påstår att ni vet vad det är frågan om!

Nastasia Det är riktigt, Nadja. Släpp genast in dem allesammans. Var inte rädd. Annars går de bara in ändå. Mina herrar, ni blir kanske sårade för att jag tar in ett så bullersamt sällskap i er närvaro. Jag beklagar den obekväma situationen och ber om ursäkt, men det är högst nödvändigt, och jag skulle mycket gärna vilja att ni alla samtyckte till att bli mina vittnen vid denna upplösning.

Ganja Vi har väl inget val så som du har kört med oss redan.

Totskij Det är under vår värdighet, men vi stannar för din skull.

Ferdysjtjenko Mera underhållning, på min ära!

Nastasia (till generalen) Jag förstår att ni känner er sårad, herr general, med returnerade pärlor och allt, men ni har min tillåtelse att gå om ni vill.

Jepantjin Naturligtvis stannar jag för din skull, mitt hjärta, men är det alls nödvändigt att släppa in ett så orumsrent sällskap, som kan slå sönder vaser och kristaller av ren vårdslöshet... (*Nastasia går för att ta emot gästerna*)

Ferdysjtjenko Det är Rogosjin själv. Ingenting kan hejda honom.

Jepantjin (till Totskij) Vad tycker ni? Är hon verkligen vid sina sinnens fulla bruk?

Totskij Hon har alltid varit på gränsen.

Jepantjin Och dessutom har hon ju feber.

Rogosjin (gör entré med Lebedev medan deras andra hejdukar mera förskrämt inför sällskapet och kulturens närvaro i salongen (med tavlor, statyer och fina mattor) håller sig tillbaka, medan Rogosjin demonstrativt och nästan högtidligt, i ny grön-röd sidenkravatt och skrytsam blixtrande briljantring, lägger fram ett paket för Nastasia på bordet.)

Nastasia Vad är det där?

Rogosjin Hundra tusen.

Nastasia Så han har hållit ord i alla fall, sicken en! Var så god och sitt, här, på den här stolen. Ni andra också. Ni har ingenting att blygas för. Jag har något att säga er alla. Det finns två soffor där borta. Kom då in, vet jag!

(*Några lyder och sätter sig medan andra fortsätter hålla sig utanför. Rogosjin lyder och sätter sig men reser sig snart igen och synar sällskapet, varvid hans blick fastnar på fursten vid Nastasias sida, som om han inte kunde tro detta var sant.*)

Rogosjin (ser även Ganja) Ser man på!

Nastasia Detta är hundratusen, mitt herrskap, här i detta smutsiga paket! Förut idag skrek han här som en vansinnig att han i kväll skulle komma till mig med hundra tusen, och jag har hela tiden väntat på honom. Han har köpslagit om mig, han började med arton tusen, därefter hoppade han upp till fyrtio och sedan till dessa hundra. Han höll alltså ord! Usch, vad han är blek! Alltihop hände för en stund sen hos Ganja; jag kom för att göra visit hos hans mor, i min blivande familj, och där ropade hans syster rätt i ansiktet på mig: "Kan man verkligen inte köra ut den där skamlösa kvinnan?" och spottade Ganja, sin bror i ansiktet. Det är en flicka med karaktär!

Jepantjin (förebårande) Nastasia Filippovna!

Nastasia Vad menar ni, general? Är det opassande, vafalls? Men det kan vara nog med hyckleri! Att jag har suttit i logen på franska teatern som den otillgängliga dygden bland den fina publiken och som en folkskygg varelse flytt alla som har jagat efter mig under dessa fem år och sett ut som en stolt oskuld, det var bara dårskap, som hela tiden drev mig därefter! Se, han har kommit, han står framför er och har lagt hundratusen på bordet, efter dessa fem år av oskuld, och säkert har de en trojka stående där ute som väntar på mig. Till hundratusen värderar han mig! Ganja, jag ser att du ännu är ond på mig! Men ville du verkligen föra in mig i din familj? Mig, Rogosjins älskarinna? Vad var det fursten sade nyss?

Mysjkin Jag sade aldrig att ni var hans älskarinna. Det är ni inte.

Darja Alexejevna Nog nu, Nastasia Filippovna. Vad är det här för dumheter. Om jag vore du skulle jag köra bort de där sluskarna och behålla de hundra tusen.

Nastasia Bli inte ond, Darja Alexejevna, jag sade det ju inte till honom i vredesmod. Jag kan inte fatta hur jag kunde komma på något så dåraktigt som att jag ville komma in i en hederlig familj. Och när jag nyss gjorde narr av dig i ditt hem, Ganja, så ville jag med avsikt själv för sista gången se hur långt du kunde gå, och du förvånade mig. Mycket väntade jag mig men inte detta. Kunde du verkligen ta mig, fastän du visste att han där hade skänkt mig ett pärlhalsband så gott som dagen före bröllopet och att jag hade tagit emot det? Och Rogosjin sedan! Han köpslog ju om mig i ditt eget hus, i din mors och systers närvaro, och efter det kom du ändå för att fria och hade så när tagit din syster med dig. Var det verkligen sant som Rogosjin sade om dig att du skulle krypa på alla fyra till Vasiljevskij Ostrov för tre rubel?

Rogosjin (med övertygelse) Ja, det skulle han.

Nastasia Det vore orätt att säga att du håller på att dö av svält, du får ju en god lön av generalen, sägs det! Men att så till på köpet utom skammen föra en hatad hustru till sitt hus! För du hatar mig, det vet jag! Nej, nu tror jag att en sådan som han kan begå mord för pengars skull! Nu ha de ju alla gripits av en sådan penningtörst, de ävlas så efter pengar att de har blivit som dårar. Själv är han en barnunge men vill vara med bland procentarna! Annars nystar han silke om en rakkniv för att fästa bladet, smyger sakta bakom en vän och skär halsen av honom. Ja, du är sannerligen skamlös! Jag är skamlös, men du är värre ändå! Jag vill inte ens tala om den där bukettmakaren...

Jepantjin Är detta ni, är det verkligen ni, *Nastasia Filippovna*, (*slår ihop händerna i uppriktig sorg*.) ni som alltid var så grannlaga och ädel, och se på er nu! Vilket språk! Vilka fasoner!

Nastasia Jag är berusad nu, general, och jag vill ha roligt! Det är min dag idag, och jag har länge väntat på den! *Darja Alexejevna*, ser du den där bukettmakaren, den där kameliamannen som sitter och skrattar åt oss...

Totskij (värdigt) Jag skrattar inte, *Nastasia Filippovna*, jag bara lyssnar med största uppmärksamhet.

Nastasia Nå säg, *Darja*, varför har jag då plågat honom i fem år och inte velat släppa honom? Var han värd det? Han gav mig ju ändå en uppfostran, höll mig som en grevinna och gav mig hur mycket pengar som helst, så han ansåg mig stå i tacksamhetsskuld till honom. Han sökte ut en hederlig man åt mig först där borta i byn och här *Ganja*. Och kan du tänka dig, jag har inte levt tillsammans med honom på dessa fem år och ändå tagit emot pengar av honom och ansåg det vara rätt! Jag hade ju alldeles råkat på avvägar! Nu ber du mig ta de hundratusen och köra bort honom om det äcklar mig. Naturligtvis äcklar det mig. Jag kunde ha gift mig för länge sen och inte med en sådan som *Ganja*, men det var för äckligt. Och varför har jag förspillt de här fem åren under ett sådant raseri? Tro mig eller ej, men för fyra år sen övervägde jag till och med att gifta mig med *Afanasij Ivanovitj*. Han erbjöd sig själv, kan du tro det? Han är mycket liderlig och kan inte behärska sig. Men så tänkte jag, tack och lov, är han värd en sådan elakhet? Och jag kände ett sådant äckel inför honom att om han också själv hade friat hade jag inte gift mig med honom. Och hela fem år har jag hycklat så här! Nej, hellre ut på gatan där jag hör hemma! Antingen roa mig med *Rogosjin* eller bli tvätterska i morgon! För ingenting av vad jag har här i min luxuösa lägenhet är mitt. När jag går skall jag kasta till honom allt, jag skall lämna varenda trasa, men kommer någon att ta mig utan allt det här? Fråga *Ganja* där borta om han vill ta mig! Eller *Ferdysjtjenko*!

Ferdysjtjenko Jag tar er kanske inte, *Nastasia Filippovna*, jag är en uppriktig människa, men i stället tar nog fursten er. Se bara på honom. Jag har redan observerat honom länge.

Nastasia (till fursten, förvånad och nyfiken) Är det sant?

Mysjkin Ja.

Nastasia Tar ni mig som jag är, utan någonting?

Mysjkin Ja, *Nastasia Filippovna*, jag tar er bara för vad ni är.

Jepantjin Det var något nytt! Det var just vad man kunde vänta sig!

Nastasia (åter till Darja) Där fanns ändå en. Men han gör det av gott hjärta, jag känner honom, jag har funnit en välgörare! Men det sägs om honom att han är lite besynnerlig. Vad skall du leva av om du är så förälskad att du tar *Rogosjins* älskarinna, du, en furste?

Mysjkin Jag tar er som hederlig kvinna och inte som *Rogosjins* älskarinna.

Nastasia Menar ni att jag är hederlig?

Mysjkin Ja.

Nastasia Det där är bara romantiska idéer, furste, och hur skulle du kunna gifta dig, som behöver en barnjungfru själv?

Mysjkin (reser sig) Jag vet ingenting, Nastasia Filippovna, jag är oerfaren, jag medger det, men jag skulle anse att ni gjorde mig en ära och inte jag er. Jag är ingenting, men ni har lidit mycket och gått ren genom ett helvete. Varför blygs ni och vill gå med Rogosjin? Ni har återlämnat Totskij de sjuttiofemtusen han ville ge er för att få er bortgift och allt vad han givit er här, och sådant gör bara en hederlig kvinna. Jag älskar er, Nastasia Filippovna. Jag vill dö för er. Jag tillåter inte att någon säger ett ont ord om er. Om vi blir fattiga skall jag arbeta för oss, Nastasia Filippovna. (*Ferdysjtjenko och Lebedev fnissar, Rogosjin är färdig att sjunka genom jorden, generalen grymtar missbelåten medan Totskij uppmärksamt följer med allt.*)

Men vi blir kanske inte så fattiga, Nastasia Filippovna, utan tvärtom rika, ty jag fick ett brev i Schweiz från en viss herr Salaskin i Moskva med underrättelse om ett mycket stort arv. Här är brevet. (*tar fram ett brev*)

Ptitsyn Från Salaskin? Det är en mycket namnkunnig och tillförlitlig herre. Om ni lät mig se brevet skulle jag kunna bedöma det.

Mysjkin Varsågod. (*övernärker brevet, som Ptitsyn omedelbart studerar med intresse.*)

Jepantjin Men detta är ju för absurt. Det kan inte vara verkligt. Därhuset blir värre och värre.

(*Allas uppmärksamhet riktar sig mot Ptitsyn och brevet. Lebedev försöker smygläsa det över hans axel. Rogosjin flyttar oroligt oavbrutet på sig.*)

Ptitsyn (efter en andlös tystnad) Saken är helt riktig. Advokat Salaskin ger er helt enkelt detaljerna i er mosters testamente angående en mycket stor förmögenhet. Jag lyckönskar er, furste! Det rör sig om halvannan miljon.

Ferdysjtjenko (entusiastisk) Leve den siste av fursteätten Mysjkin!

Lebedev (smittad) Hurra!

Jepantjin Och jag som just lånade honom tjugofem rubel. Det är sannerligen en fantastisk historia. Jag gratulerar. (*stiger upp och omfamnar och kysser fursten. De andra börjar genast ta efter hans exempel.*)

Ferdysjtjenko Champagne! Det här måste ju firas!

(*Alla är uppslupna, går omkring och gör sig till, endast Totskij sitter kvar.*)

Nastasia Alltså potentiell blivande furstinna. En högst oväntad upplösning. Jag väntade ingenting sådant. Men varför står ni upp, mitt herrskap? Var så goda och sätt er, gratulera mig och fursten! Någon ville visst ha champagne. Ferdysjtjenko, gå ut och säg till! Katja, Pasja, kom in, jag skall gifta mig, har ni hört det? Med en furste, han har halvannan miljon, han heter furst Mysjkin, och han tar mig!

Darja Ja, äntligen, mor lilla, det var då på tiden, och låt inte tillfället gå er ur händerna.

Nastasia Men sätt er bredvid mig, furste, och nu kommer de med vinet! Gratulera oss, mitt herrskap!

Många Hurra! (*De trängs kring vinet, men allt verkar för bra för att vara sant.*)

Lebedev (till Totskij) Det är ju egentligen en högst ordinär historia, furstar gifter sig med vem som helst och tar till och med zigenerskor direkt från lägren.

Jepantjin (till Mysjkin) Furste, besinna dig! (*rycker honom i ärmen*)

Nastasia (skrattar högt) Nej, general! Nu är jag själv furstinna, hör ni det? Fursten låter ingen förolämpa mig. Afanasij Ivanovitj, gratulera mig ni också. Jag kommer nu överallt att sitta bredvid er hustru. Vad tror ni, är det fördelaktigt att ha en sådan man? Halvannan miljon och furste på köpet, och därtill idiot, sägs det. Kunde det vara bättre? Nu börjar livet! Rogosjin, du kom för sent! Ta din sedelbunt, jag gifter mig med fursten och blir själv rikare än du!

Rogosjin (till fursten, skriker) Avstå från henne!

Darja Det är du som skall avstå, din bondtölp! Du kom hit för att köpa henne, men fursten gifter sig med henne av ädelhet medan du bara är oförsämnd, din buse!

Rogosjin Jag gifter mig också med henne, genast på ögonblicket! Jag ger henne allt!

Darja Se bara, han kommer från krogen och är full, man borde köra ut dig!

Nastasia (till Mysjkin) Hör du, furste, se hur en bonde köpslår om din fästmö.

Mysjkin Han är drucken. Han älskar er mycket.

Nastasia Men kommer du inte att blygas över att din fästmö var nära att gå med Rogosjin?

Mysjkin Ni visste inte vad ni sade, ni har feber också, ni liksom yrar.

Nastasia Och skall du inte blygas när man sedan säger dig att din hustru var Totskij's hålldam?

Mysjkin Nej, jag kommer inte att blygas. Ni var inte hos Totskij av fri vilja.

Nastasia Och du kommer aldrig att göra mig förebråelser?

Musjkin Nej.

Nastasia Ja, passa på, lova ingenting för hela livet!

Mysjkin Nastasia Filippovna, jag sade er nyss att jag betraktar ert samtycke som en ära, och att ni gör mig en ära och inte jag er. Ni kanske finner mig löjlig som de andra i detta sällskap, men jag tror mig förstå vad ära är och tror mig ha sagt sanningen. Nyss ville ni störta er själv i olycka oåterkalleligt, för ni skulle sedan aldrig ha förlåtit er själv, men det är inte möjligt att ert liv redan är alldeles förfelat. Vad betyder det att Rogosjin har kommit till er och att Gavriila Ardalionovitj ville bedra er? Vad ni har gjort är få i stånd till, det upprepar jag än en gång, och vad det beträffar att ni ville följa med Rogosjin, så var det under påverkan av er sjukdom. Ni är ännu sjuk och borde gå till sängs. Ni är stolt, Nastasia Filippovna, men kanske är ni redan så olycklig att ni anser er brottslig. Er måste man ta hand om. Jag skall ta hand om er, Nastasia Filippovna. Jag såg idag ert porträtt, och det var som om jag alltid hade känt det ansiktet. Jag tyckte genast att ni liksom kände mig, och... jag skall högakta er hela mitt liv.

Totskij (till Lebedev) Han är en idiot, men han vet att med smicker kommer man längst. Sådan är alltid människonaturen.

Darja Se, det var en god människa!

Jepantjin En fin människa, men han är förlorad!

Nastasia Tack, furste, ingen har ännu talat så till mig, man har alltid köpslagit om mig, och ingen anständig människa har ännu velat gifta sig med mig. Hörde ni det, Afanasij Ivanovitj? Vad tycker ni om allt det som fursten sade? Det är ju nästan opassande... Rogosjin! Vänta med att gå din väg. Jag kanske kommer att gå med dig i alla fall. Vart ville du föra mig?

Rogosjin Till Jekaterinhof.

Darja Men vad är det med dig, mor lilla? Vad går det åt dig?

Nastasia Trodde du då verkligen att jag skulle kunna störta denna barnunge i fördärvet? Ja, det kan passa Afanasij Ivanovitj: han älskar ju barnungar! Kom så går vi, Rogosjin! Har du ditt paket i ordning? Det gör ingenting att du vill gifta dig, men ge mig pengarna i alla fall. Jag gifter mig kanske ändå inte med dig. Du trodde väl, att om du fick mig gift med dig så skulle pengarna stanna kvar hos dig, din bondfångare. Men jag är själv en skamlös kvinna. Jag har varit Totskij's mätress... Furste! Du skall ha Aglaja Jepantjina och inte Nastasia Filippovna, för annars kommer Ferdysjtjenko att peka finger åt dig! Du är inte rädd, men jag är rädd att jag skulle störta dig i fördärvet. Om du förklarar att jag gör dig en ära, så känner nog Totskij till den saken. Men Aglaja Jepantjina har du missuppfattat, Ganja lille, visste du det? Om du inte köpslagit om henne skulle hon absolut ha gift sig med dig!

Jepantjin Detta är Sodom! Detta är Sodom!

Mysjkin (slagen) Är det möjligt?

Nastasia Trodde du verkligen på det? Jag är kanske stolt, men jag behöver inte vara skamlös! Du kallade mig nyss fullkomligheten. Just en snygg fullkomlighet, som bara av skryt över att hon har trampat en miljon och en furstetitel under fötterna går ut i öknen! Nå, vad skulle jag bli för en hustru åt dig efter detta? Afanasij Ivanovitj, ni ser att miljonen slängde jag i själva verket ut genom fönstret! Hur kunde

ni tro att jag skulle anse det som en lycka att gifta mig med Ganja och era sjuttiofem tusen? Ta du tillbaka de sjuttiofem tusen, Afanasij Ivanovitj, han gick inte ens upp till hundra, Rogosjin var bättre, men Ganja skall jag själv trösta, jag har fått en idé. Men nu vill jag roa mig, jag är ju en gatflicka! I tio år har jag suttit i fängelse, men nu är min lycka kommen! Vad säger du, Rogosjin? Gör dig i ordning, så går vi!

Rogosjin (rusig) Ja! Äntligen uppbrott och utbrott! Vin! Glädje! Musik! Allt! (*till Darja, som vill närma sig Nastasia*) Kom inte hit! Hon är min! Allt är mitt! Min drottning! Nu är det slut!

Nastasia Men varför vrålar du? Ännu är jag herre i mitt hus, och jag kan ännu sparka ut dig. Jag har ännu inte tagit emot pengarna av dig, se, där ligger de, ge dem hit, hela bunten! I den här packen är hundra tusen. Fy, så genant! Vad säger du, Darja Alexejevna? Skulle jag verkligen ha störtat (*pekar på fursten*) honom i olycka? Hur skulle han kunna gifta sig, han behöver ju ännu en barnjungfru, generalen där borta kan bli barnjungfru åt honom – se, så han ställer sig in hos honom! Hör du, furste, din fästmö tog emot pengarna för att hon är sedeslös, och du ville ta henne! Men varför gråter du? Känns det bittert, säg? Du borde skratta i stället, som jag. (*Några tårar glänser på hennes kinder.*) Förtrösta på tiden, allt går över. Det är bäst så här, furste, du skulle bara ha lärt dig förakta mig, och vi skulle inte ha blivit lyckliga! Tror du inte själv att jag har drömt om dig? Redan ute på landet hos honom, jag bodde där i fem år alldeles ensam – och alltid tänkte jag mig en sådan som du, god, hederlig, enfaldig i sin naivitet, som plötsligt kommer in och säger: "Ni har ingen skuld, Nastasia Filippovna, och jag avgudar er!" Ja, jag brukade fantisera så jag kunde bli tokig! Och så kommer den där andre, två månader i året gästade han mig, vanärade mig, kränkte mig, eggade upp sig, fördärvade mig och for sin väg... Jag ville kasta mig i dammen tusen gånger, men jag var feg, jag hade inte mod, men nu... Rogosjin, är du färdig?

Rogosjin Ja, jag är färdig! Vad väntar du på?

Nastasia Ganja, jag har fått en idé, jag vill ersätta dig, för varför skulle du förlora allt? Rogosjin, kryper han på alla fyra till Vasiljevskij för tre rubel?

Rogosjin Ja, det gör han.

Nastasia Nå, hör då på, Ganja. Jag vill se din själ för sista gången, du har själv plågat mig i tre hela månader, men nu är det min tur. Ser du det här paketet? Det innehåller hundra tusen. Se, nu kastar jag det strax i kakelugnen, rakt i elden, här i allas närvaro, alla är vittnen! Så snart elden har fattat tag i det helt och hållet skall du krypa fram till kakelugnen men utan handskar, och med bara händer skall du rycka det ur elden! Om du rycker undan det är det ditt, alla de hundra är dina! Du bränner fingrarna en smula, men det är ju hundra tusen, tänk på det! Och jag skall njuta av din själ medan du kryper fram till elden efter mina pengar! Alla är vittnen på att sedelbunten blir din. Men kryper du inte fram, så får alltsammans brinna upp! Bara du får chansen! Jag släpper inte fram någon annan! (*tar fram en eldgaffel och rakar omkring glöden så att den flammar upp, behåller eldgaffeln som vapen,*) Bort, allesammans! Det är mina pengar! Jag har fått dem för en natt med Rogosjin! Är det inte mina pengar, Rogosjin?

Rogosjin Allt är ditt, min drottning!

Jepantjin Hon har verkligen blivit alldeles tokig.

Ptitsyn Nej, det är kanske inte bara vanvett.

Jepantjin Borde vi inte hindra henne eller skicka efter någon dårhuspersonal?

Totskij Jag har alltid sagt att hon är en kvinna med temperament.

Jepantjin Men det är ju i alla fall hundra tusen!

Lebedev Mor lilla, skona oss och er själv! Genomför inte detta självdestruktiva vanvett! Jag skall själv lägga mitt gråa huvud i elden och rädda ert liv!

Nastasia Bort härifrån! (*kastar paketet på elden*) Ganja! Vad står du bara där för! Rädda ditt liv, som du ville ha genom mig! Men i stället för sjuttiofem är det hela hundra tusen!

Ganja (*förtvivelad, kan inte röra sig, tvekar, vill men kan inte*)

Nastasia Titta, de brinner upp, de kommer att skratta ut dig, och efteråt går du sedan och hänger dig!

Lebedev Mor lilla! (*vill rusa fram, men Rogosjin kastar honom tillbaka*)

Rogosjin Det är hennes pengar, och hon gör vad hon vill med dem!

(*Alla blir mer eller mindre hysteriska. Mysjkin vill inte se och begraver ansiktet i händerna.*)

Nastasia Ganja, hyckla inte, jag säger det för sista gången!

Ferdysjtjenko Kryp fram! (*vill tvinga fram Ganja till branden*) Kryp fram, din skrävlare! De brinner ju upp!

Ganja (*skakar av sig Ferdysjtjenko, vill springa mot dörren och fly, men svimmar*)

Flera Han har svimmat!

Lebedev (*tjuter*) Mor lilla, de brinner upp!

Nastasia Katja, Pasja, ge honom vatten, sprit. (*tar eldtången och rycker snabbt ut det brinnande paketet, som släcks omedelbart*)

Lebedev (*undersöker skadorna snabbt*) Det är kanske bara ett fattigt tusental som blivit förstört, men de andra är oskadda.

Nastasia Alla är hans! Hela bunten är hans! Han har vunnit! Han har övervunnit sig själv! (*lägger pengarna bredvid Ganja*) Han gick ändå inte fram, han höll ut! Då är hans fåfänga ännu större än hans penningbegär. Det är över nu, han kommer strax till sans. Hör ni det, alla? Pengarna är hans! Han har vunnit dem ärligt! Han ville bara ha pengarna, och han slapp mig på köpet! Kom, Rogosjin! Vi har väntat länge nog. Farväl, furste, för första gången i mitt liv har jag mött en mänsklig människa. Farväl, Afanasij Ivanovitj. Var nöjd med föreställningen.

Totskij (*imponerad*) Jag säger då det.

(*Nastasia drar ut med Rogosjin och hela hans stökiga gäng. Fursten vill följa efter.*)

Jepantjin Besinna er då, furste, ni ser ju vad hon är för slags kvinna. Jag talar som en far till er... (*han kan inte hålla honom tillbaka. Fursten flyr.*)

Det var verkligen skada. Hon är en förlorad kvinna! En vanvettig kvinna! Nåja, men nu är det inte Nastasia Filippovna fursten behöver. Så det var kanske bra att det gick som det gick.

Totskij Ni måste dock medge, min bästa general, att hos denna kvinna fanns det lysande egenskaper och storartade förutsättningar, och att jag har gjort allt vad jag kunde för henne. Nu kommer det an på henne själv att förvalta mitt pund, till godo eller till fördärv.

Jepantjin Tror ni verkligen något gott kan komma av detta?

Totskij Hon är förlorad, jag medger det, en oslipad diamant, som jag alltid sagt, men så länge hon lever kan hon ännu slipas.

Paus.

Tre månader senare...

Akt II scen 1. Ett dystert hus.
Mysjkin knackar på. Rogosjin öppnar och blir häpen.

Rogosjin Du!

Mysjkin Vem annars? Trodde du inte jag skulle komma?

Rogosjin (öppnar dörren) Stig in, bror.

(Scenen öppnas för Rogosjins ganska dystra gamla lägenhet.)

Mysjkin Jag såg huset och förstod genast att det var här du bodde.

Rogosjin Du har kommit idag från Moskva?

Mysjkin Ja, just idag. Jag har talat med Lebedev. Han har berättat allt för mig.

Rogosjin Om vad då?

Mysjkin Om allt som jag inte visste. Det mesta visste jag ju redan, men några pusselbitar finns bara hos dig. Vi har ju inte setts på tre månader.

Rogosjin Tre månader av kval och pina, av flykt och återförening, av kaos och lycksalighet, av förödande passion och självplågeri...

Mysjkin Varför förföljer du henne? Varför plågar du dig själv med din destruktiva passion?

Rogosjin Vem kan förklara naturkrafternas makt? Jag kan bara inte leva utan henne.

Mysjkin Och inte med henne heller. Därför flyr hon hela tiden från dig, och särskilt varje gång ni skall gifta er. Och nu skall ni gifta er igen.

Rogosjin Har Lebedev berättat det?

Mysjkin Ja.

Rogosjin Men hon uppskjuter det hela tiden. Hon ger sig åt mig hela tiden bara för att plåga mig och förakta mig, håna mig och tillintetgöra mig, och då måste jag ge igen och slår nästan ihjäl henne.

Mysjkin Har du slagit henne?

Rogosjin Om jag har. Det blir utbrott hela tiden, och aldrig tröttnar jag på lusten och pinan att få misshandla henne och mig själv utan att lyckas med något annat än att göra passionens lidande värre...

Mysjkin Hon är sjuk. Hon borde skickas utomlands. Jag försökte ombesörja saken, men hon rymde från mig till dig liksom hon från dig till mig.

Rogosjin Hon flyr från oss båda två men kan inte undvara någon av oss, som om hon drevs av en självdestruktiv drift till att förinta sig själv... Men det är dig hon älskar.

Mysjkin Hur kan du säga så? Det är ju du som har henne, och hon har en gång för alla vägrat gifta sig med mig.

Rogosjin Hon är rädd för att dra ner dig i vad hon kallar sin olycka. Du vet ju hur hon vanärades redan som barn av den där Totskij, som hade all möjlighet att missbruka henne som minderårig hur som helst, varför han i all oändlighet fortsatte dränka henne i underhåll och presenter för att försona sig med sina egna skuldkänslor, om han hade några. Hon var märkt av hans förbannelse från början och blir aldrig av med den, och därför spelar det henne ingen roll vem hon hänger sig åt, och just jag med mina förödande passioner råkade passa hennes självdestruktiva drift...

Mysjkin Sluta!

Rogosjin Du hade kunnat rädda henne och försökte verkligen, men din passion räckte inte till. Vad var det för fel på din kärlek?

Mysjkin Den var bara medlidande.

Rogosjin Motsatsen till min konsumerande passion, och därför balanserar de varandra, och därför behöver hon oss båda. Jag tror aldrig jag blir gift med henne.

Hon är för vild i sin förryckta egenkärleks krav på hänsynslös frihet och självständighet. Du ville ju ta hand om henne. Varför lyckades du inte?

Mysjkin Hon flydde från ert bröllop i Moskva till mig och sade att bara jag kunde rädda henne från dig. Hon var alldeles ifrån sig och nästan konsumerad av sin sjukdom, som om hon bara levde för att hänge sig åt den vilda hänryckthet som undergräver hennes hälsa och förstör hennes liv.

Rogosjin Vad skall vi göra med henne?

Mysjkin Vad kan vi göra annat än älska henne? Men det är du som har henne nu. Jag vet inte var hon är.

Rogosjin Det vet inte jag heller. Jag förlorade henne redan efter den där enda natten på Jekaterinhof. Det var vår enda riktiga natt. Hon blev aldrig så glad som när du kom efter henne till oss och deltog i festen. Minns du, att hon erbjöd oss att sova med oss båda två?

Mysjkin Det höll på till klockan sex på morgonen. Jag ville aldrig missbruka henne.

Rogosjin Medan hela mitt liv bara är ett enda stort missbruk. Hon flydde direkt från mig den natten till Moskva. Sedan försvann du också till Moskva.

Mysjkin För att lösa ut arvet.

Rogosjin Blev det något?

Mysjkin Inte så mycket som förespeglats, ty det fanns många kreditorer.

Rogosjin Det finns det alltid, och de flesta är falska och bara hittar på – professionella arvstvistsparasiter. De kan sina saker. Hur gick det egentligen med mina hundra tusen till henne?

Mysjkin En egendomlig historia. Ganja blev ju sjuk efter den där kvällen och förblev svårt sjuk i en månad, och ännu efter det förblev han oduglig till varje form av arbete – han fick sluta och kunde bara vårdas. Han satt uppe och väntade den där natten, hela den långa natten på Jekaterinhof, på mig, och när jag kom hem på morgonen var han i upplösningstillstånd. Han bara grät och var ett upplöst vrak. Han hade inte rört de svedda pengarna och insisterade på att ge dem åt mig, så att jag kunde återgälda dem till Nastasia Filippovna – det var ju hennes pengar och ingen annans.

Rogosjin Och ingen är likgiltigare än hon för pengar, liksom jag.

Mysjkin De hänger fortfarande i luften någonstans.

Rogosjin Typiskt dig. Du vet ingenting och fattar ingenting och gör ingenting och vållar ändå alla världens komplikationer överallt, som du med din godhet bara vill försöka ordna upp, varvid de bara förvärras.

Mysjkin Parfen, jag ville aldrig dig något ont.

Rogosjin Medan jag i tre månader velat dig hur mycket ont som helst. Minst tusen gånger har jag velat mörda dig, och så visar du dig levande, och genast är alla onda känslor som bortblåsta. Men så fort du är borta svär jag ve och förbannelse över dig igen, bara för att jag ser dig som det enda hindret mellan mig och henne...

Mysjkin Det är svartsjuka. Den är alltid ond och destruktiv.

Rogosjin Det är lika mycket kärlek, passionens baksida och ofrånkomliga konsekvenser...

Mysjkin Nej, kärleken är alltid ren så länge den är äkta. Det är egoismen som får den att spåra ur i härsklustnad, våld och svartsjuka.

Rogosjin Du skulle aldrig kunna göra en fluga för när. Därför har du aldrig kunnat älska henne. Kärleken kräver våld.

Mysjkin Nej, våldet dödar kärleken, och kärleken övervinner våldet.

Rogosjin Du är så naiv och lika ren som en skoptser, men jag har alltid respekterat skoptserna. De har alltid hyrt av oss.

Mysjkin Betyder det att du tror på Gud?

Rogosjin Vad har Gud med kärleken att göra? Gud var aldrig gift. Han bara härskade. Jesus var heller aldrig gift och bara älskade som du och blev mördad för det. Gud är en fabel att skrämma små barn och odla vidskepelse med att svindla folk till blind lydnad med genom rent bedrägeri. Om Gud finns är han världens största bedragare och svindlare.

Mysjkin Men faktum är att Jesus älskade och att hans kärlek överlevde honom. Annars hade ingen kyrka någonsin existerat.

Rogosjin Jag kan hålla med dig så långt att det kan finnas något gott som alltid lever vidare och fortsätter att verka trots allt, men jag kan inte ge det någon definition. Det vore att förnedra det.

Mysjkin Då har vi äntligen något gemensamt som vi kan tro på.

Rogosjin Jag ser att du har ett kors om halsen, men det är ett uselt billigt fuskkors av tenn. Hur i all världen har du skaffat dig det?

Mysjkin Det var en berusad soldat som sålde det till mig. Han ville ha tjugo kopek för det och påstod att det var av silver. Jag såg genast att det var av tenn men köpte det ändå för att glädja honom. Han blev glad och söp upp pengarna genast. Allt han behövde var lite vänlighet, men så mycket kunde jag ge honom.

Rogosjin Byt kors med mig, lille bror. Låt oss bli bröder.

Mysjkin Bär du också ett kors?

Rogosjin Ja, men mitt är av guld och passar dig bättre, medan ditt fuskkors passar mig bättre.

Mysjkin Jag vill helst inte skiljas från det.

Rogosjin Låt oss göra det för hennes skull, så att vi aldrig må komma i konflikt om henne.

Mysjkin Som du vill. (*tar av sig sitt kors. De byter kors.*) Om vi så är bröder, så låt mig då få omfamna dig som en sådan.

Rogosjin (*övervinner sig själv och omfamnar honom*) Så tag henne då, om det är ödets vilja. Hon är din. Du förtjänar henne, inte jag. Jag avstår henne, för hennes egen skull. Minns Rogosjin!

(*De skiljs. Rogosjin går hastigt in till sig och smäller igen dörren bakom sig.*)

Scen 2. Hos Jepantjins. Familjen församlad.

Lisaveta Prokofevna Jag har ju förbjudit er att någonsin mera nämna hans namn i vårt hus!

Adelaida Men Aglaja är kär i honom.

Aglaja Det är jag inte alls! Det har jag aldrig varit, och det kommer jag aldrig att bli!

Alexandra Men han är ett lysande parti.

Jepantjin Och idiot dessutom. Man kunde inte få en bättre man. Förmögenhet, titel, och medgörlig som ett barn.

Aglaja Jag tänker aldrig gifta mig med honom!

Alexandra Varför uppmuntrar du honom då?

Aglaja Det gör jag inte alls!

Lisaveta Det gör du visst. Det har du gjort från början. Du har skrivit brev till honom, och han har skrivit brev till dig. Det kan inte missförstås.

Aglaja Ja, jag har bett honom att aldrig mera komma hit.

Alexandra Och vad skrev han till dig?

Lisaveta Ni kunde åtminstone vara goda vänner, Aglaja.

Aglaja Efter allt vad som passerat? Efter alla skandalerna? Efter hans affär med Nastasia Filippovna? Han blev ju nästan gift med henne! Han friade ju till henne!

Adelaida Åha, hon är svartsjuk!

Lisaveta Den där slinkan ska vi inte tala om. Hon vållar bara elände var hon än uppträder.

Jepantjin Men hon har likväl skaffat sig ett fint beryktat hus där hon är omgiven av svärmare, kör omkring i det finaste ekipaget och alltid visar sig i en stiligare toalett än alla andra.

Alexandra Har fursten hälsat på henne?

Adelaida Aldrig.

Alexandra Ändå bor han ju också i närheten.

Jepantjin Han har nog bara inte kommit sig för. Han är ju ideligen kringsvärmad i huset han hyr av Lebedev för ockerpris av allsköns parasiter och ateister, som aldrig lämnar honom i fred.

Lisaveta Vi uppvaktade honom där också, minns du, efter hans nya sjukdomsanfall när han slog huvudet blodigt i trappan samtidigt... Vi trodde han råkat ut för ett mordöverfall och att han skulle dö.

Aglaja Det kanske var ett mordöverfall.

Lisaveta Vem skulle ha velat mörda honom?

Aglaja Rogosjin.

Jepantjin Nej, det var bara ett epileptiskt anfall och fall i trappan samtidigt. Det har läkarna konstaterat. Det var första tecknet på återfall i hans gamla sjukdom.

Lisaveta Och allt är den där slinkans fel, som satte griller i huvudet på honom så att han aldrig skulle kunna gifta sig med Aglaja eller någon annan.

Jepantjin Nog nu! Han är en god människa.

Adelaida Kanske den bäste.

Alexandra Åtminstone är han bättre än någon av oss.

Aglaja Sluta någon gång att göra honom till helgon samtidigt som idiot!

Alexandra Det är ju vad du har gjort hela tiden.

(De fortsätter att gräla om fursten.)

Akt III scen 1.

Furst Mysjkin sitter på en parkbänk och sover när Aglaja kommer dit, stannar framför honom, begrundar honom ett ögonblick, tar slutligen hans hand i sina.)

Mysjkin (vaknar) Hm. Vad? Ähm! *(desorienterad, ser plötsligt Aglaja)* Aglaja!

Aglaja (skrattar) Han sover! Ni sov!

Mysjkin Är det ni? Javisst ja, vi skulle ju mötas här... och jag sov.

Aglaja Jag såg det.

Mysjkin Var det ingen som väckte mig utom ni? Har ingen annan varit här? Jag tyckte att – en annan kvinna var här.

Aglaja Har en annan kvinna varit här?

Mysjkin Det måste ha varit en dröm, en orolig dröm. Men sätt er ned. *(Han reser sig, tar henne vid handen och bjuder henne artigt plats. Hon sätter sig, och han återtar sin plats bredvid henne.)*

Aglaja Jag skrev till er och bad er komma, för jag har ärende till er, och det är mycket jag måste tala om för er. Men vi har inte mycket tid på oss, för klockan åtta måste jag vara hemma, och Maman bevakar mig som en hök. Vad var det för en kvinna ni drömde om?

Mysjkin Det var... om... ni har sett henne.

Aglaja Jag förstår. Hur såg hon ut? Vad drömde ni om henne? För resten, säg inget. Jag vill ingenting veta. – Vet ni varför jag bad er komma hit? Jag vill föreslå er att bli min vän. Varför stirrar ni så på mig? Ni vill kanske inte gå med på mitt förslag?

Mysjkin Jag trodde vi redan *var* vänner.

Aglaja Jag menar, riktiga vänner, som kan ha förtroenden för varandra utan att vara bundna av varandra.

Mysjkin Jag vet inte vad er familj och särskilt er mor har gett er för föreställningar om mig, Aglaja, men jag försäkrar er att jag aldrig ett ögonblick haft någon tanke på att fria till er.

Aglaja Det är jag tacksam för. Ja, hela min omgivning med min mor i ledningen tycktes ta för givet att jag måste bli er hustru, men jag vägrade acceptera en sådan idé. De har alltid kört med mig. Därför ville jag ta gift redan som trettonåring. Bara för att jag är vacker har övermakten ständigt försökt manipulera mig in i något skändligt äktenskap, medan allt jag velat är att bli fri från familjens inskränkta fängelse, där allt de gör är att bara gräla och trampa på varandra.

Mysjkin Så fungerar relationerna. De flesta relationer är kroniska ömsesidiga förnedringar.

Aglaja Därför skulle åtminstone jag må mycket bättre utan alla sådana jag belastats med hittills – med ett undantag, er, furste, den klokaste och sannaste av alla. (*Fursten vill avbryta henne.*) Nej, avbryt mig inte. Man säger om er att ni är handikappad, men det är en orättvisa. De känner er inte. Om ni verkligen är själssjuk ibland, så är i gengäld det egentliga förståndet större och bättre hos er än hos de andra, ja, sådant som de inte ens kan drömma om. Ty det finns två slags förstånd, ett högre och ett lägre, ett andligt och ett snusförnuftigt, eller hur?

Mysjkin (andäktigt) Ja, det kan nog vara så.

Aglaja Och de med bara billigt jordbundet snusförnuft kan aldrig fatta det. Därför har jag utvalt er för att inviga er i mina planer. Jag vill rymma hemifrån.

Mysjkin (chockerad) Rymma hemifrån!

Aglaja Ja, ja, rymma hemifrån. Jag är trött på alla deras krampaktiga försök att till varje pris gifta bort mig. De påstod att jag väntade på er och var kär i er. Det var jag inte alls, och det kommer jag aldrig att bli. Jag är trött på att vara en bortskämd generalsdotter tvingad till ett liv i ständig lyx och med ständiga påtvingade baler. Jag vill börja göra nytta i livet i stället. I tjugo år har jag varit som inburad, och hela tiden har de försökt gifta bort mig. Jag vill komma ut i världen i stället, se Rom och de gotiska katedralerna och studera i Paris. Föräldrarna låter mig inte ens läsa böcker, så att jag måste göra det i smyg. Jag har beslutat ägna mig åt barnuppfostran, och jag har räknat på er hjälp, därför att ni sagt att ni älskar barn. Varför kunde vi inte ägna oss åt uppfostran tillsammans, om inte nu strax så i framtiden? Är ni mycket lärd?

Mysjkin Inte alls.

Aglaja Det var synd. Men det gör inget. Hur som helst skall ni handleda mig, därför att jag valt er.

Mysjkin Det är otänkbart, Aglaja Ivanovna.

Aglaja Om ni inte samtycker gifter jag mig med Gavrila Ardalionovitj. Jag vill inte att de skall anse mig som en dålig kvinna som den där andra och Gud vet vad.

Mysjkin Har ni alltid bott hemma, Aglaja Ivanovna? Aldrig gått i skola eller i pension?

Aglaja Nej, jag har alltid suttit hemma inkorkad som i en butelj bara för att sedan hållas direkt ut i äktenskapet för någon äcklig mans konsumtion för resten av mitt liv. Jag är trött på detta prospekt, men ni kan bereda mig möjlighet till ett alternativ.

Mysjkin Aglaja Ivanovna...

Aglaja Jag vet. Ni älskar en annan. Ni har aldrig glömt henne, och hon har aldrig glömt er. Ni levde en månad tillsammans, och hon älskar er fortfarande, det vet jag.

Mysjkin Aglaja...

Aglaja Jag vet allt. För sex månader sedan anhöll ni om hennes hand och det i allas närvaro, men hon rymde med Rogosjin, och ni följde efter henne. Ni levde

tillsammans med henne i en by eller stad någonstans, tills hon rymde tillbaka till Rogosjin, som älskar henne som en vansinnig. Så snart ni fick veta att hon kommit tillbaka hit kom ni tillbaka till Petersburg bara för hennes skull. Och nyss satt ni här och drömde om henne. Ni ser att jag vet allt.

Mysjkin (stilla) Ja, det är för hennes skull. Jag tror inte hon kan bli lycklig med Rogosjin, men jag vet inte vad jag kan göra för henne, men jag kom hit i alla fall.

Aglaja Ni måste älska henne högt.

Mysjkin Nej, jag älskar henne inte. Om ni visste med vilken fasa jag tänker tillbaka på min månad med henne!

Aglaja Berätta allt.

Mysjkin Denna stackars kvinna är djupt övertygad om att hon är den djupast fallna och lastbaraste varelsen på jorden. Hon har pinat sig själv alltför mycket genom medvetandet om sin oförtjänta skam. Och vad har hon då gjort för ont? Hon ropar oupphörligt i sin förtvivlan att hon inte erkänner sig ha någon skuld, att hon är ett människornas offer, ett offer för en vällusting och en skurk. När jag försökte skingra dessa onödiga mörka tankar vred hon sig i sådana lidanden att mitt hjärtas sår aldrig kommer att läkas så länge jag minns denna förfärliga tid. Det var som om någon hade genomborrat mitt hjärta för alltid.

Aglaja Var det så ni fick ert nya anfall?

Mysjkin Nej, det var senare här i Petersburg efter en uppslitande konfrontation med Rogosjin, men det hör inte hit. – Hon rymde från mig bara för att övertyga mig om och bevisa att hon verkligen var en fallen kvinna. I denna ständiga skamkänsla ligger det kanske en hemsk onaturlig njutning, som om hon ständigt hämnades på någon. Till slut när jag föreslog henne äktenskap förklarade hon rent ut att hon inte ville ha högfärdigt medlidande eller hjälp eller "upphöjelse" av någon människa. O, jag älskade henne, jag älskade henne mycket, men sedan anade hon allt.

Aglaja Vad anade hon?

Mysjkin Att jag bara kände medlidande med henne och att jag... inte älskade henne.

Aglaja Kanske hon verkligen blev förälskad i den där busen som hon rymde med?

Mysjkin Nej, hon bara drev med honom.

Aglaja Och er gjorde hon aldrig narr av?

Mysjkin Nej.

Aglaja Men vet ni, att hon skriver brev till mig nästan varje dag?

Mysjkin Jag har hört det men inte velat tro på det.

Aglaja Vem har ni hört det av?

Mysjkin Rogosjin.

Aglaja Men vet ni vad hon skriver?

Mysjkin Ingenting kan förvåna mig. Hon är förmögen till vad som helst.

Aglaja Här är breven. (*tar fram tre brev och kastar dem på marken framför fursten.*) I en vecka har hon bönfallit mig om att gifta mig med er. Hon skriver att ni älskar mig och att ni har talat med henne om mig. Hon vill se er lycklig, och hon är övertygad om att jag är den enda som kan skänka er lycka. Jag har inte visat breven för någon. Jag har väntat på er. Ni vet väl vad det betyder? Ni anar ingenting?

Mysjkin Det finns inga gränser för hennes hänsynslösa, övermänskliga och överkloka vansinne.

Aglaja Vad skall jag göra? Jag kan ju inte ta emot de här breven. Min familj har stämplat henne för alltid som en skamlig slinka, fastän min far haft intima förbindelser med henne.

Mysjkin Låt henne vara. Jag skall göra allt för att få henne att inte skriva mera.

Aglaja I så fall är ni en hjärtlös människa. Ser ni inte att det är er ensam hon älskar! Vet ni vad de här breven betyder? Svartsjuka! Tror ni verkligen att hon

kommer att gifta sig med Rogosjin, som hon skriver här i breven? Nej, hon tar livet av sig dagen efter att de blivit gifta!

Mysjkin (bedövad) Gud är mitt vittne, Aglaja, att jag skulle ge mitt liv för att ge henne lugn igen och göra henne lycklig... men jag kan inte älska henne, och hon vet det!

Aglaja Offra er då, det passar er precis! Ni är ju en så stor välgörare! Ni måste återupprätta henne, ni måste resa bort med henne igen för att ge hennes hjärta frid och lugn. Och så älskar ni henne ju!

Mysjkin Jag vet säkert att hon skulle gå under hos mig, och därför lämnar jag henne. Så stolt som hon är kommer hon aldrig att förlåta mig min kärlek – och då kommer vi båda att gå under. Ni säger att hon älskar mig, men är detta kärlek? Kan det verkligen ännu bli tal om kärlek efter allt vad jag utstått? Nej, det är något annat och vad som helst men inte kärlek!

Aglaja Vad blek ni är!

Mysjkin Jag har inte sovit. Vi talade verkligen om er en gång, Aglaja.

Aglaja Då var det sanning? Ni kunde verkligen tala med henne om mig?? Och hur kunde ni bli kär i mig efter att bara ha sett mig en gång?

Mysjkin Jag vet inte. Jag kanske drömde om något av en ny morgonrodnad. Jag kanske bara drömde upp mig till självbedrägliga önsketänkande fantasier... Vi behöver alla sådant för att kunna andas och leva. Sedan började jag arbeta. Jag skulle inte ha kommit hit på tre år.

Aglaja Men ni kom för hennes skull?

Mysjkin Ja.

Aglaja Jag ber er, Lev Nikolajevitj, ta de här breven och återbörda dem till henne. Kasta dem för hennes fötter. Jag har ingenting med henne att göra och vill inte ha det. Och om hon vågar skicka mig en enda rad till, så säg henne att jag skall anmäla det till pappa så att de sätter in henne på tukthus.

Mysjkin Ni kan inte känna så!

Aglaja Jag lovar er! Det är sanning!

Lisaveta (uppträder plötsligt) Vad är sanning?

Aglaja Mamma!

Mysjkin Lisaveta Prokofevna!

Lisaveta Vad är sant, Aglaja?

Aglaja Att jag gifter mig med Gavril Ardalionovitj! Att jag älskar honom och i morgon rymmer med honom! Hörde du? Är din nyfikenhet tillfredsställd? Är du nöjd nu? Fattar du? (*rymmer fältet i förtvivelan*)

Lisaveta (lägger en hand på furstens axel, som vill följa efter henne) Nej, furste, ni får inte gå. Gör mig den tjänsten att komma med in och ge mig en förklaring. Allt det här plågar oss alla.

(*Fursten suckar och följer med henne.*)

Scen 2.

I parken senare, natt, fursten uppsöker samma bänk, öppnar de tre breven, läser dem.

Nastasia(s röst) När ni öppnar detta brev så skall ni först kasta en blick på underskriften. Underskriften skall säga er allt och förklara allt, så att jag icke behöver urskulda mig för er och förklara något. Vore jag på minsta sätt er jämlike, kunde ni bli förolämpad över en sådan fräckhet, men vem är jag och vem är ni? Vi är sådana kontraster, och jag är till den grad underlägsen er, att jag icke skulle kunna förolämpa er, även om jag ville.

Anse icke mina ord som en sjuk hjärnas sjukliga hänförelse, men ni är för mig fullkomligheten! Jag har sett er varje dag. Jag kritiserar er icke, det är icke förnuftet,

som säger mig att ni är fullkomligheten, jag tror bara på er. Men jag har begått en synd gentemot er: jag älskar er. Det går ju icke an att älska fullkomligheten. Fullkomligheten får man blott betrakta som fullkomlighet, eller hur? Och likväl är jag förälskad i er. Om också kärleken gör människorna jämställda, så var icke orolig, jag jämställer er icke med mig, icke ens i mina hemligaste tankar. Jag skrev: 'var icke orolig'. Kan ni bli orolig?... Om det vore möjligt, skulle jag kyssa spåren av era fötter. O, jag jämställer mig icke med er... Se på underskriften, skynda er att se på underskriften!

Jag vill emellertid framhålla, att jag vill förena er med honom, men ingen enda gång har jag ännu frågat, om ni älskar honom? Han förälskade sig i er, då han blott sett er en gång. Han talar om er som 'sitt ljus', detta är hans egna ord, jag har hört dem av honom själv. Men jag skulle även utan ett ord ha förstått att ni var hans ljus. Jag har levat vid hans sida en hel månad och förstod då att även ni älskar honom, ni och han är för mig ett.

(Fursten ser upp ibland och suckar med blicken långt borta.)

Nastasia(s röst) Varför vill jag förena er båda, för er skull eller för min egen? För min egen skull, naturligtvis, det är jag som velat det, jag har sagt mig detta länge... Jag hörde att er syster Adelaida sade den gången om mitt porträtt, att med en sådan skönhet kan man vända upp och ned på världen. Men jag har avstått från världen. Ni finner det lustigt att höra detta av mig, sedan ni sett mig i spetsar och briljanter tillsammans med fyllbultar och odågor? Tänk icke på det, jag existerar nästan icke längre och jag vet det. Gud vet vad som lever i mig i mitt ställe. Jag läser detta varje dag i två förfärliga ögon, som beständigt ser på mig, även när de icke är framför mig. Dessa ögon *tiger* nu, (de tiger alltid,) men jag känner deras hemlighet. Han har ett dystert, tråkigt hus, och det finns en hemlighet gömd i det. Jag är säker på att i en låda har han en rakkniv gömd omlindad med silke, liksom den där andre Moskvamördaren. Han bodde också i samma hus som sin mor och band också om rakkniven med silke för att skära av någons hals. Hela tiden medan jag bodde i deras hus tyckte jag, att någonstans under en golvtilja hade kanske hans far gömt ett lik och höljt över det med vaxduk liksom den där Moskvamördaren, och runt omkring hade han ställt flaskor med desinficerande vätska, jag skulle till och med kunna visa er hörnet. Han bara tiger, men jag vet ju, att han älskar mig så högt, att han icke kunnat undgå att hata mig. Ert bröllop och mitt skall firas på en gång, det har han och jag bestämt. Jag har inga hemligheter för honom. Jag skulle döda honom av skräck... Men han kommer att döda mig först... han skrattade nyss och sade att jag fantiserar. Han vet att jag skriver till er.

(Till slut står han inte längre ut utan stiger upp och rör på sig medan han stoppar breven i fickan.)

Mysjkin Dröm eller verklighet? Vad vill hon egentligen? Vet hon det själv? Nej, hon bara irrar från den ena känsloupplevelsen till den andra, som om känslor var det enda någon kvinna hade att leva för i livet...

(Plötsligt medan han går står hon framför honom och griper hans hand.)

Nej, det är ingen inbillning!

(Han sjunker ner på knä, han vill dra sig bakåt, men hon behåller hans hand och vill kyssa den.)

Stig upp! Stig upp! *(försöker resa henne upp)* För Guds skull, stig upp!

Nastasia Är du lycklig? Säg mig bara ett ord: är du lycklig nu? Har du varit hos henne? Vad sade hon? *(Hon vägrar stiga upp och släppa hans hand.)*

Rogosjin har fått ditt brev. Vi lyder dig. Jag skall inte mera skriva till henne. Jag far i morgon. Jag skall inte plåga dig mera med min existens. Jag ser dig nu för den allra sista gången.

Mysjkin Lugna dig! Stig upp!

(Hon reser sig, ser girigt på honom som för att alltid behålla honom och håller fast hans händer i båda sina.)

Nastasia Farväl! *(släpper plötsligt och försvinner. Rogosjin uppenbarar sig och tar hand om henne.)*

Rogosjin Vänta. Jag är strax tillbaka. *(för ut Nastasia.)*

Mysjkin En hel evighet i detta enda ögonblick! Hur kan jag väl nu någonsin mera släppa dig ur mitt hjärta? Vår kärlek kan endast uppenbaras, aldrig förklaras eller genomföras. *(sjunker förkrossad ner på bänken igen, gråter)*

Rogosjin (kommer tillbaka) Jag satte henne i vagnen. Hon visste att du skulle komma hit förr eller senare. Hon har väntat i tre timmar. Hon ville bara se dig en sista gång.

Mysjkin Tog hon dig själv med?

Rogosjin Javisst. Du såg bara vad du visste förut. Du har väl läst breven?

Mysjkin Känner du till dem?

Rogosjin Naturligtvis. Hon har själv visat mig dem vartenda ett. Kommer du ihåg det där om rakkniven, ha-ha!

Mysjkin Hennes förryckthet känner inga gränser. Hon lever för sin förryckthet.

Rogosjin Kanske, men det gör henne kanske klokare än någon av oss män, som aldrig ser längre än till vårt eget intresse. Tänk inte illa om mig. Jag reser också i morgon. Men varför svarade du henne inte? Är du lycklig eller inte?

Mysjkin Nej!

Rogosjin Det fattades bara också att du hade sagt ja. *(skrattar elakt och försvinner.)*

Mysjkin sjunker än en gång förkrossad ner på bänken.)

Akt IV scen 1. Jepantjins.

Jepantjin Men varför inte, min kära? Vad talar emot det? Han är ju dock en hygglig pojke med ett anrikt namn och titel och har faktiskt en förmögenhet, medan vårt namn snarare är i nedgående...

Lisaveta Kommer aldrig i fråga! Han är ju en idiot, och Aglaja driver spe med honom och är elak mot honom. Hon kan aldrig älska honom, och han skulle bli världens erbarmligaste toffelhjälte. För resten är det inte alls säkert att de är förlovade redan.

Jepantjin Jag trodde att förlovningen var ett faktum.

Lisaveta Alla talar om den som om den var ett faktum, allting tyder på det, Aglaja kommer ständigt från deras möten med rosor på kinderna eller vrede i blicken, alla skvallrar om saken, men du måste ju förstå att hela fantasin är en befängd absurditet! Han är ju inte bara en sjuk idiot utan dessutom en dumbom som ingenting vet om världen och inte har någon ställning. Vem ska man våga visa honom för, och var skall man placera honom? Han är ju till råga på allt en sådan där omöjlig demokrat. Och vad i all världen skall furstinnan Bjelokonskaja säga?

Jepantjin Men du har alla emot dig i din halsstarrighet, min kära. Både Alexandra och Adelaida backar partiet, och det vore ju så underbart om Adelaida och Aglaja kunde fira bröllop samtidigt. – Furstinnan Bjelokonskaja!

(Denna gör entré.)

Bjelokonskaja Vad är det jag hör om Aglajas förlovnings? Är hon förlovad eller inte?

(Paret ser på varandra och vet inte vad de skall svara.)

Alltså är det precis som jag misstänkte. Ni rusar på av gammal vana hysteriskt i blindo och gör elefanter av en liten mygga. Alla pratar om förlovningen tack vare er, och ändå vet ni ingenting. Såvitt jag kan bedöma saken står det helt klart att absolut ingenting har hänt. Vore det inte bättre att vänta tills det händer något? För min del tycker jag fursten är en hygglig man om än latent sjuk, besynnerlig och tämligen obetydlig. Det värsta är dock att han öppet underhåller en älskarinna.

Lisaveta Nej, inte nu igen, nämn inte det missfostret i mitt hus, hennes blotta namn är rena giftet!

Jepantjin Men min kära, Nastasia Filippovna har ju försvunnit ur bilden för länge sedan! Fursten har aldrig underhållit henne, då hon alltid yrkat på sin självständighet.

Lisaveta Nämn inte det namnet, säger jag dig bara! Hon har fördärvat oss alla och inte bara dig!

Aglaja (kommer plötsligt in) Sitter ni nu här och grälar om mitt stipulerade äktenskap igen! Jag kan då glädja er med att jag fått fursten med mig hit, så att han äntligen kan förklara sig och frågan kan få en lösning.

Jepantjin (glad) En uppgörelse! En uppgörelse!

Bjelokonskaja Nå, det var på tiden. Det enda jag begär är klarhet, men det tycks ni minst förmögna till av allt i den här familjen.

Jepantjin (fjäsar för fursten, som kommer in) Kom in, furste, kom in! Det gläder oss att ni äntligen vill förklara vart ni vill komma.

Mysjkin (vänder sig till Aglaja) Vem har sagt det?

Aglaja De fantiserar som vanligt.

Lisaveta Nej, Aglaja, jag vill bara göra slut på den här saken och få den ur världen, för annars kommer jag inte att kunna leva till kvällen!

Aglaja Nå, furste, har ni fått min igelkott, som jag skänkte er genom Kolja?

Mysjkin (förläget) Ja.

Aglaja Var så vänlig och förklara vad ni tänker om saken, så att mina föräldrar kan få lugn.

Jepantjin Men hör nu, Aglaja...

Lisaveta Men det här går ju över alla gränser!

Aglaja Här finns inga gränser alls, maman. Jag har idag skickat fursten en igelkott, och nu vill jag veta hans mening. Nå, furste!

Mysjkin Om vad då, Aglaja Ivanovna?

Aglaja Om igelkotten.

Mysjkin Skulle jag ha tagit emot den som något annat än en vänlig present?

Aglaja Ja, det var inte mycket vi fick veta. Allt jag vill veta är: friar ni till mig eller inte?

(*Fursten ryggar tillbaka.*)

Lisaveta Herre Gud!

Aglaja Narras inte, furste, säg sanningen. För er skull blir jag fullkomligt förföljd av besynnerliga förhör. Finns det någon orsak till de där förhören? Nå?

Mysjkin Jag har inte friat till er, Aglaja Ivanovna, men ni vet själv hur högt jag älskar er.

Aglaja Jag frågar: begär ni min hand eller ej?

Mysjkin Det verkar nästan som om ni ville tvinga mig till att göra det.

Jepantjin Men Aglaja, du kan ju inte hålla på så här, köra med honom så att han bara blir mera talträngd och blyg, det går inte på det sättet!

Lisaveta Jag vägrar att fatta det här! (*slår ifrån sig hela scenen*)

Aglaja (behåller initiativet) Låt mig då få fråga er, furste; om ni hyser sådana avsikter, hur tror ni att ni skall kunna skapa min lycka?

Mysjkin Jag vet verkligen inte vad jag skall svara er, Aglaja Ivanovna.

Aglaja Ni verkar förlägen som om ni höll på att tappa andan. Vila er litet så ni får nya krafter. Drick ett glas vatten. För resten får vi te snart.

Mysjkin Jag älskar er, Aglaja Ivanovna, och mycket högt, och var snäll och skämta inte om så allvarliga saker.

Aglaja Men vi måste se förnuftigt på saken. Vad har ni för förmögenhet?

Jepantjin Men Aglaja, vad tänker du på?

Lisaveta Vilken förolämpning!

Bjelokonskaja Var tysta! Hon vill bara veta var hon står.

Mysjkin (försagt) Jag har etthundratrettiofem tusen.

Aglaja Inte mer? Tänker ni då skaffa er någon befattning?

Mysjkin Jag tänkte ta lärarexamen.

Aglaja Mycket klokt. Det ökar våra inkomster. Ämnar ni bli kammarjunkare?

Mysjkin Det har jag aldrig tänkt på...

Alexandra (som kommit in, till *Adelaida*, som också kommit in) Hon bara driver med honom.

Adelaida (kan inte hålla sig för skratt)

Lisaveta Nej, det här tillåter jag inte på några villkor!

Mysjkin (helt satt ur spel) Ursäkta mig, *Aglaja Ivanovna*, men...

Aglaja (kan inte heller hålla sig för skratt. Alla tre systrarna börjar gapskratta.)

Lisaveta (indignerad, till *Bjelokonskaja*) Inte blev det något frieri, och de bara skrattar ut honom som den narr han är.

Bjelokonskaja Eller också har din dotter just sumpat sitt livs bästa chanser.

Jepantjin (tröstar fursten) Bry dig inte om dem. De är bara redlösa kvinnor.

Aglaja (förbannad) Ut med er, hela högen! Inser ni inte att det är ni som hela tiden framtvingar dessa pinsamma situationer! Lämna mig ensam med fursten!

Lisaveta (sansar sig) Hon har rätt. Vi har ingenting här att göra. Kom, flickor. *Aglaja* vill tala med fursten utan distraherande störningar.

(*Alla drar sig ut.*)

Aglaja Nå, furste, det tycks inte bli någon förlovning ännu, så ni kan ta det lugnt. Men när ni kommer till vår stora bjudning i morgon, så önskar jag ni ville chockera hela min gräsliga familj ordentligt, för det är vad de förtjänar. Slå till exempel sönder den där stora kinesiska vasen som är mammas favoritpjäs. Gör er så omöjlig som möjligt, så att min familj äntligen fattar hur unik ni är i er begåvade menlöshet.

Mysjkin Tvärtom, *Aglaja*, jag skall akta mig för allt sådant, inte ta några risker och hålla mig på så säkert avstånd som möjligt från den där vasen.

Aglaja Ja, ja, jag gav er bara en vink om vad som väntas av er. Gör ert bästa och förstör hela sammankomsten.

Mysjkin Jag fruktar att *Nastasia Filippovna* har haft ett något olyckligt inflytande på er.

Aglaja Har ni kontakt med henne?

Mysjkin Nej.

Aglaja Inte jag heller. Då kan vi kanske vara säkra för henne.

(*låter sig ledsagas ut av Mysjkin.*)

Scen 2. Bjudningen (med hela societeten.)

(*Vasen står på en pelare på ett diskret ställe bredvid en soffa.*)

En angloman Kommer verkligen den intressante fursten, som alla talar så mycket om?

Jepantjin Han måste komma, ty vi har särskilt bjudit honom till detta tillfälle. Han är ju *Aglajas* fästman in spe.

Gäst 2 Men är han tillräknelig? Jag har hört att han har fallenhet för idioti.

Ivolgin Inte bara idioti men allt möjligt.

Nina Var för en gångs skull tyst, *Ardalion Alexandrovitj*.

Ivolgin Jag svär att tiga för allas bästa.

Lisaveta Naturligtvis är han tillräknelig när han inte är sjuk. Det är bara när han är sjuk som han inte är tillräknelig.

Jepantjin Men gäller inte det egentligen för alla normala människor, käraste?

Lisaveta Jo, men han är inte normal.

Anglomanen På vilket sätt är han inte normal? Jag har tvärtom hört att han är mera normal än de flesta med att vara ädlare och se bättre ut än de flesta.

Ivolgin En farlig likhet med Kristus kan stämpla vem som helst som abnormal.

Nina Tyst, Ardalion Alexandrovitj.

Jepantjin (till Lisaveta) Är han berusad?

Lisaveta Nej, inte idag, men hela familjen är i kris.

Jepantjin Det har den alltid varit.

Lisaveta (till anglomanen) Ni kan själv testa hans normalitet, min vän, ty här är han nu äntligen.

(Mysjkin gör entré, i sin bästa form, välklädd och ledig. Aglaja tar emot honom.)

Aglaja Jag är glad att ni kom. Jag hade aldrig förlåtit er annars. Jag ber om ursäkt för mina systrars dåliga uppförande igår.

Mysjkin Det har jag redan glömt.

Anglomanen Furst Lev Nikolajevitj Mysjkin? Ett sannskyldigt nöje. Jag kände er förmyndare Nikolaj Andrejevitch Pavlisjtjev. *(hälsar på honom)*

Mysjkin Nej, verkligen?

Anglomanen Jo, och jag var mycket insatt i hans angelägenheter. Han hade ju bland annat en svaghet för katolicismen. Det var så han dog.

Mysjkin Vad är det ni säger?

Anglomanen Känner ni inte till den historien?

Mysjkin Jag var ju långt borta härifrån då och sjuk. Hur kunde jag veta något? Vad är det jag inte vet?

Anglomanen Han var ju en av våra högst aktade medborgare, adelsman, förmögen, kammarherre, och så möter han den där jesuiten, abbé Gourot, och så övergår han till katolicismen och lämnar allt bakom sig, hela sin karriär, sin ställning, sitt allt...

Mysjkin (upprörd) Det är inte möjligt!

Anglomanen Jo, tyvärr var det så. Han blev jesuit och det öppet och med entusiasm! Lyckligtvis dog han i tid innan skandalen blev total, men ingen vet hur...

Mysjkin Ni vet inte hur ont detta gör mig! Katolicismen är ju världens förbannelse!

Anglomanen Ta inte så illa vid er, och överdriv inte. Försök se det sakligt. Vem som helst kan ju falla för en ologisk frestelse.

Mysjkin Men katolicismen! Det är ju den babyloniska skökan, som redan Johannes i sin Apokalyps avslöjar som den ledande ondskan i världen!

Anglomanen (försöker lugna honom) Tvärtom, katolska kyrkan är en sansad kyrka med många förträffliga klosterordnar, precis som vår egen, och har skött sig ända sedan den avskaffade inkquisitionen...

Mysjkin Men den är fortfarande som idé världens största villfarelse, som etablerade lögner som dogmer och därmed gjorde den till en maktkyrka i stället för en tolerant filosofisk religion, vilket vår kyrka dock förblev... Genom missgreppen vid det första konciliet, som etablerade kristendomen som statskyrka och bannlyste allt fritänkeri som inte passade in i dogmerna, blev den en direkt fortsättning på det romerska imperiets brutala diktatur, en intolerant folkutrotningsfirma som hänsynslöst förföljt alla oliktankande och frisinnade som velat tänka själva, vilka kvinnor som helst som häxor under tre hundra år, alla Amerikas indianer, alla hebréer och protestanter, jag kan inte tro att min förmyndare blev en sådan!

Jepantjin Hetsa inte upp er, furste. Det är inte bra för er.

Gäst 2 Borde vi få ut honom härifrån?

Anglomanen Så illa är det väl ändå inte, furste? Vår kyrka och den katolska förblev ju ändå en kyrka tills för helt nyligen sedan, bara åtta hundra år sedan...

Mysjkin Och det var en Guds lycka att vi separerade till slut! Och det var en skam för oss att vi hängde ihop med den brottsliga katolska kyrkan så länge...

(har under diskussionens gång hetsat upp sig allt mera och omedvetet närmat sig stället med vasen, som han från början med flit hållit sig så långt borta ifrån som möjligt och följt med anglomanen till soffan...)

Jepantjin Kom, furste, ni behöver frisk luft.

(Mysjkin lyder godvilligt, gör en rörelse och stöter till pelaren med vasen, som ramlar och går i tusen bitar.)

(Stor uppståndelse.)

Lisaveta Min älsklingsvas!

Bjelokonskaja Där ser man, en fullkomligt omöjlig människa, och sjuk dessutom. Hur var det egentligen med hans älskarinna? Var inte hon sinnessjuk också?

Jepantjin *(faderligt, ömt, vill rädda honom)* Kom, furste.

Lisaveta Hur skulle min dotter någonsin kunna gifta sig med en sådan?

Aglaja Jag har aldrig gett honom något löfte, och jag har aldrig i livet betraktat honom som min blivande man. Han är lika likgiltig för mig som alla andra.

Lisaveta Aglaja!

Mysjkin *(förkrossad)* Jag är verkligen mycket ledsen och ber tusen gånger om ursäkt.

Aglaja Ivanovna varnade mig för denna vas från början, varför jag med flit höll mig så långt borta ifrån den som möjligt, men så invecklades jag i diskussion om min älskade förmyndare angående nya rön i hans olyckliga öde som jag inte hade någon aning om, så jag blev ivrig och började gå omkring och märkte inte hur nära vasen jag var...

Jepantjin Det gör inget, furste. Det var bara en vas.

Lisaveta Min dyraste och kostligaste! Den är oersättlig!

Aglaja *(elak)* Mamma! Han slog sönder den med flit, bara för att såra dig! Fattar du inte det?

Alexandra *(chockerad)* Aglaja!

Adelaida Det var inte hans fel. Han blev upprörd över vad som sades till honom, och så accelererar ni katastrofen med att anklaga honom för den och komma med fula insinuationer och påminna honom om hans trauma med Nastasia Filippovna...

Lisaveta Gör inte saken värre, flicka! Fursten är sjuk, och hör sen!

Mysjkin *(ger ett ohyggligt skrik och får ett epileptiskt anfall)*

Lisaveta Jag visste det! Nu är det färdigt!

Bjelokonskaja Skandalen är total!

Jepantjin Han rår inte för det.

Anglomanen Gode Gud! Utlöste jag allt detta? Är jag ansvarig?

Gäst 2 Inte alls. Sådant händer varje dag i societeten. Det är det societeten är till för, men vanligen är det kvinnor som svimmar. Furstens enda fel är att han är känsligare än någon kvinna. Som generalen mycket riktigt sade, han rår inte för det.

Lisaveta Få då åtminstone ut honom härifrån! Han är färdig!

Aglaja Nej, mamen, han är långtifrån färdig. Du misstar dig alltid.

(Tjänare kommer och sopar upp spillrorna. Fursten bäres ut av Adelaida och Alexandra och några till. Scenen övergår i allmänt upplösningstillstånd där generalskan dominerar med sina ack och o-n.)

Akt V scen 1. Hos Rogosjins.

Nastasia Du har kallat mig. Här är jag. Vad handlar det om?

Rogosjin Det är varken jag eller fåret denna gång utan Aglaja Ivanovna Jepantjina.

Nastasia Aha. Jag förstår. En uppgörelse.

Rogosjin Hon har inte släppt sin furste ännu och lär inte vilja släppa honom.

Nastasia Och hon ser *mig* som ett hinder för henne?

Rogosjin Uppenbarligen.

Nastasia Då är hon rädd för mig, som alla andra, för att jag känner sanningen. Det är alltid så. De tål den inte, för den gör alltid ont.

Rogosjin Sanningen är alltid obarmhärtig och orättvis i sin hänsynslöshet.

Nastasia Tror du inte jag vet det? Men den finns alltid där.

Mysjkin (utanför dörren, med Aglaja) Jag hoppas ni vet vad ni gör, Aglaja Ivanovna.

Aglaja Det har jag alltid vetat. Ni är väl tillräckligt stark att utstå ett möte med henne?

Mysjkin Mitt anfall igår hade kunnat vara värre.

Aglaja Vi måste få detta undanstökat för att kunna gå vidare.

Mysjkin På ert ansvar, Aglaja.

Aglaja Naturligtvis. (*ringer på*)

Rogosjin (öppnar) Hon är här.

Aglaja Äntligen får jag då se henne i verkligheten.

(*går rakt fram till Nastasia och hälsar rättfram på henne*)

Äntligen får vi träffas.

Nastasia (dämpad) Aglaja Ivanovna.

Aglaja Ni undrar förstås varför jag har bett er hit. Jag ville egentligen bara lära känna er.

Nastasia Det har ni redan gjort. Jag tror en konfrontation var onödig.

Aglaja Konfrontation? Ni väntar er således strid?

Nastasia Ni har kommit för att strida, inte jag.

Aglaja Nåväl, Nastasia Filippovna, jag ska gå rakt på sak. Jag har tänkt på detta länge, och vi måste få en lösning. Ni har skrivit brev till mig om fursten och av feighet avhållit er från att vilja träffa mig. Jag vill helt enkelt tala som en människa till en annan mellan fyra ögon hur litet jag än tycker om er.

Nastasia Ingen har bett er tycka om mig.

Aglaja Bra. Ni svarar. Då kan vi ha en dialog. Jag kände medlidande med furst Mysjkin första gången den dag jag blev föreställd för honom därför att han var en så naiv människa, och mitt medlidande med honom växte när jag fick höra vad som tilldragit sig hos er och för att han i sin enfald trodde att han kunde bli lycklig med en kvinna som ni. Ingen kan bli lycklig med er, ty ni var olycklig från början. Och det som jag befarade hände också: ni kunde inte älska honom, ni plågade och övergav honom, därför att ni är för stolt och ärelysten och egenkär intill vanvett, vilket också era brev bevisar. Ni kunde inte fatta kärlek till en så öppenhjärtlig människa som han, och kanske föraktade ni honom i ert inre och gjorde narr av honom. Ni kunde bara älska er skam och den beständiga tanken på hur skymfad och förödmjukad ni var, som om ni använde ert skändade liv som ursäkt för att vara så skändlig som möjligt. Hade er skam varit mindre eller hade den inte alls existerat, så hade ni varit ännu olyckligare. Skratta inte! Om ni skrattar är ni ovärdig att förstå...

Nastasia (allvarlig) Ni ser att jag inte skrattar.

Aglaja För resten, det spelar ingen roll, skratta gärna om ni har lust. När jag efter hans första återfall i sin sjukdom efter skilsmässan från er frågade honom om er, sade han att han inte älskat er på länge och att blotta tanken på er var honom smärtsam, men att han kände medlidande med er och att hans hjärta var som "sargat för evigt" när han tänkte på er. Jag har aldrig i hela mitt liv mött en människa som liknat honom i ädel naivitet och gränslös tillitsfullhet. Hans godtrogenhet är utan gränser. Jag förstod, att vem som det behagade kunde bedra honom, och vem som än gjorde det skulle han sedan förlåta i det oändliga, och det var därför jag kom att älska honom.

Nastasia Så vad begär ni av mig?

Aglaja Jag vill att ni skall säga med vad rätt ni blandar er i hans känslor för mig. Med vad rätt vågade ni skriva brev till mig? Med vad rätt förklarar ni oupphörligt

för honom och mig att ni älskar honom, medan ni ständigt har flytt till honom, kallat honom till er och rymt från honom på ett så förödmjukande skamligt sätt!

Nastasia Jag har varken förklarat för honom eller er att jag älskar honom, och ni har rätt, jag rymde ifrån honom.

Aglaja Varken för honom eller för mig? Era brev då? Är inte det en kärleksförklaring? Varför trängde ni er på oss? Jag trodde först att er avsikt var att väcka min avsky mot honom så att jag skulle överge honom. Först efteråt förstod jag att ni ville utföra en högsint handling med alla de där besynnerligheterna. Men säg, kunde ni verkligen älska honom, då ni älskade ert eget högmod så högt? Varför reste ni inte helt enkelt härifrån i stället för att skriva löjliga brev till mig? Varför gifter ni er inte med den där präktige mannen, som älskar er så högt och gjort den äran att anhålla om er hand? Passar det inte er vanära att få bli gift med en idiot som ni sedan öppet kan hunsa med och tillintetgöra med era skändligheter som ni vill, så att han ständigt drivs till nya och värre anfall, medan ni ändå alltid kan behålla er Rogosjin?

Mysjkin Aglaja, vem är elak här om inte du?

Aglaja Blanda dig inte i! Jag vill ha svar från damen här!

Nastasia Tror ni inte att jag alltid velat vara en hederlig kvinna?

Aglaja Om ni ville vara en hederlig kvinna, varför lämnade ni då inte er förförare Totskij helt enkelt och utan att spela teater?

Nastasia Hur vågar ni döma mig utan att veta mera om min situation än lösa rykten?

Aglaja Jag vet att ni rymde med den rike Rogosjin för att spela fallen ängel. Jag förvånar mig inte över att Totskij ville skjuta sig för att bli av med den fallna ängeln. Om ni ville bli hederlig kunde ni ju bli tvätterska.

Mysjkin Aglaja, sluta! Du är inte rättvis!

Nastasia Se på henne, se på den fina fröken! Och jag som trodde att hon var en ängel! Ni har kommit till mig utan er guvernant, Aglaja Ivanovna. Men jag vet varför ni har kommit hit och krävt detta möte. Ni är bara rädd.

Aglaja Rädd för er?

Nastasia Ja, just för mig. Den som man fruktar föraktar man inte. Och tänk att jag har högaktat er ända fram till detta ögonblick! Men vet ni varför ni fruktar mig? Ni ville ta reda på om han älskade mig mera än er, för ni är så förfärligt svartsjuk, och det är bara det som styr ert agerande.

Aglaja Han har sagt mig att han hatar er.

Nastasia Kanske är jag honom inte värdig, men nu tror jag ni ljuger. Han kan inte hata mig, och han har inte kunnat säga det. Men jag är villig att förlåta er, fast jag trodde er om bättre. Jag trodde ni var klokare och högsintare, det försäkrar jag. Seså, ta er skatt, där står han, ta honom för all del, men på ett villkor: gå genast härifrån med honom! På ögonblicket! (*faller ner i en stol och bryter äntligen ut i befriande häftig gråt, men hämtar sig, när hon ser att Aglaja tvekar*)

Men om du vill, så skall jag strax befalla honom, och då kommer han genast att avstå från dig och stanna kvar hos mig för alltid och gifta sig med mig, och du får springa hem ensam. Vill du det?

Aglaja Hon är vansinnig!

Nastasia Vill du att jag skall köra bort Rogosjin? Även han lyder mig i allt. Du trodde att jag skulle viga mig vid Rogosjin för ditt nöjes skull? Nu ropar jag strax till honom i din åsyn: gå, Rogosjin! Och till fursten säger jag: Minns du vad du lovade mig? Försäkrade du mig inte att du skulle följa mig vad som än hände och alltid högakta mig? Att du älskade mig och förlät mig allt? Jag rymde från dig bara för att du skulle bli mig kvitt, men nu vill jag inte rymma mera. Jag är trött på att ständigt vara på rymmen. Varför behandlade hon mig som en slinka? Fråga Rogosjin hur mycket slinka jag är! Och nu när hon har skymfat mig i din åsyn, tänker du då vända

dig ifrån mig och gå bort med henne under armen? Gå, Rogosjin! Jag behöver dig inte mera!

Aglaja Hon är fullständigt vansinnig.

Nastasia Se! Där står han! (*pekar på Mysjkin*) Om han inte genast kommer fram till mig, tar hand om mig och överger dig, så ta honom själv, jag avstår honom, jag vill inte veta av honom!

Mysjkin (*stammande*) Nastasia! Aglaja! Jag ber er! Skona oss!

Aglaja Ack, min Gud! (*står inte ut och ruser ut. Mysjkin vill rusa efter henne, men Nastasia griper tag i honom bakifrån med båda sina armar.*)

Nastasia Följer du henne? (*Hon svimmar i hans armar. Han lyfter upp henne och bär henne tillbaka i rummet, lägger henne ömt i en soffa. Rogosjin hämtar ett glas vatten och stänker i hennes ansikte. Hon vaknar och omfamnar genast fursten.*)

Du är min! Du är min! Den stolta fröken har gått! (*till Rogosjin*) Jag skänkte bort honom åt den där fina fröken. Hur kunde jag göra det? Jag var vansinnig! Gå din väg, Rogosjin! Ha-ha-ha! (*jublar och gråter på samma gång. Rogosjin följer hennes kommando genast, tar sin hatt och går.*)

Mysjkin (*gråter med henne*) Min älskade, gråt inte mera! Det är över nu!

Nastasia Nej, det går aldrig över! Det blir ständigt bara värre och värre! Hur kunde du tro att jag någonsin frivilligt skulle avstå från dig? Du är den enda Människa jag någonsin träffat!

Mysjkin Gråt inte, älskade! Jag är hos dig nu!

Nastasia För alltid! Jag släpper dig aldrig!

Mysjkin Om du så vill...

Nastasia Naturligtvis vill jag det! Endast du har någonsin kunnat hjälpa mig och rädda mig från mig själv.

Mysjkin Så låt mig då också få göra det. Rym inte mera.

Nastasia Jag ska försöka låta bli, om du bara stannar hos mig.

Mysjkin Jag lämnar dig aldrig. Jag har aldrig gjort det. Det var alltid du som lämnade mig.

Nastasia Av förbarmande och omtanke om dig. Jag ville aldrig utsätta dig för mitt lidande.

Mysjkin Och hur skulle jag någonsin kunna lämna en kvinna som lider?

Nastasia Där ser du! Det är bara medlidande! Du älskar mig inte! Du bara tycker synd om mig.

Mysjkin Nej, jag älskar dig verkligen, Nastasia Filippovna. Jag har alltid gjort det ända sedan jag först såg ert porträtt.

Nastasia Vad du än gör, furste, och vad som än händer, så tyck inte synd om mig. Vad som helst men inte det. Om du bara håller det löftet får du älska mig hur mycket du vill, och jag skall alltid älska dig.

Mysjkin Jag lovar.

Nastasia Inget medlidande mera?

Mysjkin Bara lidande – med dig.

Nastasia Och vad jag inte kan fatta är hur någon alls i denna värld kunde vara så dum att den personen inte bara kunde älska dig?

Mysjkin Min älskade...

Nastasia Stanna, furste.

Mysjkin Givetvis.

(*Han stannar och tröstar henne som ett barn, medan hon ömsom gråter och ömsom skrattar, ömsom hysteriskt och ömsom barnsligt.*)

Scen 2. Jepantjins.

- Lisaveta* Det är den mest oerhörda skandal min familj någonsin utsatts för!
- Jepantjin* Lugna dig. Ingen skada är ju skedd. Hon kom ju hem igen om dock med svedda vingar.
- Lisaveta* Från den där förtappade skändliga olyckan! Hon kunde ju inte ens komma hem igen och visa sig för sina föräldrar efter att ha befläckats av den där smittosamma kurtisanen!
- Jepantjin* Hon fann en väninna att ta sin tillflykt hos, och det var det bästa hon hade kunnat göra.
- Lisaveta* Men att den där idioten understår sig att försöka hälsa på oss igen! Som om någon förklaring kunde hjälpa saken! Som om ingenting hänt!
- Jepantjin* Jag har talat med honom, och han är införstådd med att han aldrig mera kan träffa Aglaja eller oss. Dessutom har jag vidtagit mina mått och steg.
- Lisaveta* Vad då för mått och steg?
- Jepantjin* Han är ju uppenbarligen inte kompetent att ta ansvar för sitt eget liv. Han har nu nyligen haft två anfall, det ena inför hela societeten här hos oss. Alla kan vittna om att han är otillräknelig och alltså kunde ställas under förmyndare. Jag väntar en läkare hit när som helst som undersökt honom som skall avge ett utlåtande.
- Lisaveta* Vad hjälper det Aglajas brustna förlovning? Han friade ju till henne i vår egen närvaro, och så går han genast till den där andra och tar Aglaja med sig och får henne dödligt förolämpad så att hon inte kan träffa någon människa mera, och så skall han nu gifta sig med den där andra, den fallna liderliga oöverträffade skandalen! Kan ingen stoppa bröllopet för furstens eget bästa?
- Jepantjin* Vi har alla försökt, men den där slinkan är för driven. Det är bara hon som forcerat bröllopet och gjort det oundvikligt.
- Lisaveta* När skulle det ske egentligen?
- Jepantjin* Nu idag.
- Alexandra* Kan ni inte bara lämna det stackars paret i fred? De kanske verkligen kan bli lyckliga med varandra. Varför inte låta dem? I stället forcerar ni fram elaka ryktesfloder ämnade att dränka hela staden och paret i en förtalskampanj utan motstycke som bara vållar laviner av nya skandaler.
- Lisaveta* Men det är ju det som är meningen, min kära.
- Adelaida* Men det är dumt.
- Lisaveta* Det är en annan fråga, och det får vi se sedan.
(*Doktorn visar sig.*)
- Jepantjin* Där kommer vår käre doktor. Välkommen, min vän! Vad tror ni om patienten? Är det ett hopplöst fall att bara omyndigförklara?
- Doktorn* Saken är kanske inte fullt så enkel. Om jag har förstått saken rätt motiveras ni att söka få honom omyndigförklarad för att han brutit en förlovning med er älsklingsdotter, varför ni vill stoppa hans giftermål med en annan. Ursäkta mig, men vem som helst har rätt att gifta sig med vem han vill, även en epileptiker, som därtill såvitt jag kunnat förstå saken rätt är en ensidigt god människa.
- Lisaveta* Men det är ju det som är felet! Därför luras han av en slinka till att gifta sig med en slinka!
- Doktorn* Fru generalska, en slinka är en prostituerad som tar betalt för erotiska tjänster. Sådan är inte Nastasia Filippovna, som kunde på sin höjd kanske betraktas som en kurtisan, som under Greklands och renässansens storhetstiders upplysthet betraktades som mycket respektabla kvinnor om inte de mest ärbara och högst bildade i hela samhället. Nastasia Filippovna är en vacker dam med stil och smak som alla beundrar och hyllar henne för, därtill är hon rik genom sina välgörare

herrar Totskij's och Rogosjins dyrkande generositet, så hon är inte alls något dåligt parti utan tillför den Mysjkinska förmögenheten en hel del.

Lisaveta Tala inte om henne!

Doktorn Nåväl, men det vore ett svårt företag att hitta förmyndare åt alla blivande brudgummar som någon vill sabotera deras bröllop för.

Lisaveta Ut! Ni är värdelös!

Doktorn (reser sig) Ursäkta mig.

Jepantjin Jag beklagar, doktorn. För min fru är det bara dåliga nyheter som är goda för henne. (*Doktorn går.*)

Lisaveta Vad menade du med det?

Jepantjin Käraste, du vill till varje pris stoppa furstens bröllop, och bara dess totala tillintetgörande kunde göra dig nöjd, medan han gifter sig och blir lycklig ändå. Det är för dig dåliga nyheter, medan det är hans lycka.

Lisaveta Men hon blir hans ruin! Ser du inte det?

Kolja (störtar in) Det är färdigt! Hon har gjort det igen!

Jepantjin Vad menar du, Kolja? Var du inte vid bröllopet?

Kolja Jo, och brudgummen var där skönare än någonsin med alla sina vänner, Lebedev, Ivolgins, Radomskij och alla de andra, men hon kom inte.

Lisaveta Vad vet du mera?

Kolja Hon var redan färdigklädd som brud, men utanför kyrkan fick hon syn på Rogosjin, och hon bad honom genast hysteriskt: "För mig härifrån! Genast!" Och han gjorde det. Han enleverade bruden på hennes egen begäran.

Lisaveta (salig) Skandal! Skandal!

Jepantjin Ack, stackars furste. Hur tog han det?

Kolja Som en man. Lebedev tar hand om honom.

Jepantjin Världens falskaste tröstare. Hur ska det nu gå för honom?

Lisaveta Bry dig inte om det, käraste. Huvudsaken är att han inte blev gift med den där – gatslinkan. Hon hade förstört honom. Det är alltid bäst som sker.

Jepantjin Jag är inte så säker på det.

Scen 3. Rogosjins hus.

(Rogosjin och fursten kommer fram till dörren. Rogosjin låser upp.)

Mysjkin Jag har sökt dig i dagar. Har du verkligen inte varit hemma?

Rogosjin (dämpad) Jo, jag har varit hemma hela tiden.

Mysjkin Och Hon är hos dig?

Rogosjin Ja, men var tyst. Jag har inte velat någon höra att jag var hemma med henne. Därför har jag sagt till tjänarna att jag varit borta. Gå in tyst. Ingen får höra oss. Och vi får inte störa henne.

Mysjkin (går in före Rogosjin) Sover hon?

Rogosjin Ja, hon sover. (*stänger dörren efter sig. Ett förhänge avskärmar sängen, som är osynlig.*)

Mysjkin Varför har du bett mig hit? Varför har du gett dig till känna efter att ha hållit dig undan i tre dagar?

Rogosjin Jag ville inte längre vara ensam med henne.

Mysjkin (lägre) Varför flydde hon från mitt bröllop?

Rogosjin Bror, hon ville inte skada dig. Hellre lät hon sig skadas av mig.

Mysjkin (börjar ana) Jag hör inget ljud från henne.

Rogosjin Nej, hon är mycket tyst.

Mysjkin Har du dödat henne?

Rogosjin Ja.

Mysjkin Varför?

Rogosjin Jag vet inte. För att jag älskade henne. Det fanns ingen annan anledning.

Mysjkin Då älskade du henne på fel sätt. Du älskade henne egoistiskt och ville ha henne för dig själv. Därför ville du inte unna henne någon annan.

Rogosjin Kanske det. Men det är för sent nu. Jag kan inte göra det ogjort.

Mysjkin Jag älskade henne av medlidande, och det upplevde hon positivt som sin kanske enda lycka. Jag hedrade henne med mitt medlidande. Var det då fel, eftersom du straffar mig för det på grymmaste tänkbara vis?

Rogosjin Predika inte för mig, broder. Det är för sent. Minns, att vi fortfarande bär varandras kors runt halsen, som fosterbröder.

Mysjkin Därför har du aldrig kunnat döda mig, fast du försökte den gången. Minns du? Det gav mig mitt första återfall. Jag minns nu, att jag en gång till Lebedev sade, att om du fick ha henne en vecka skulle du döda henne. Min profetia har slagit in, och det är på mitt ansvar, som gjorde mig skyldig till den.

Rogosjin Om någon är oskyldig är det du. Jag ämnar ta ansvar för brottet. Ingen advokat kan hjälpa mig. Jag får minst femton år i Sibirien, och hela min ofantliga förmögenhet, som Hon skulle ha fått, går till min yngre bror.

Mysjkin Får jag se henne?

Rogosjin Tvivlar du på att hon är död?

Mysjkin Ja. Hon kan inte dö.

Rogosjin Det märkliga är, att ytterst litet blod kom fram när jag stack henne med kniven under vänstra bröstet.

Mysjkin Det blir så när man träffar hjärtat direkt.

Rogosjin Du skall få se henne en sista gång. Sedan skall vi tillsammans invänta polisen i hennes sällskap, tills de kommer och hämtar mig.

Mysjkin Jag förstår inte. Varför accepterade hon aldrig min reservationslösa kärlek?

Rogosjin Hon kände kanske på sig att hon stod inför sin direkta undergång och ville inte dra dig med sig i den.

Mysjkin Det var som om vi alltid känt varandra.

Rogosjin Så kände hon också. Det om något är förbjuden kärlek för oss dödliga. Vi tål den inte.

Mysjkin Men det är det som är den sanna kärleken.

Rogosjin I så fall finns den bara för att vi skall förlora den.
(*drar hänsynslöst förhänget åt sidan. Nastasia ligger orörlig på sängen på rygg iförd hela sin prakt och har aldrig varit vackrare.*)

Jag klädde aldrig av henne.

Mysjkin Bara en gång har jag sett henne ännu blekare.

Rogosjin När?

Mysjkin Inför sitt bröllop med mig.

Rogosjin Hon trodde kanske att hon flydde från döden men flydde i stället till döden. Ha-ha-ha! (*brister plötsligt ut i hysteriskt gapskratt och kan inte sluta. Fursten omfamnar honom, torkar svetten från hans febriga panna, börjar dadda honom då han tydligt har hjärnfeber.*)

Mysjkin Du visste inte vad du gjorde! Du visste inte vad du gjorde!
(*Rogosjins länge tillbakahållna sjukdom bryter plötsligt ut i full kraft, han turvis gallskriker och gapskrattar och gråter otröstligt. Fursten kan inget annat göra än försöka trösta honom, torka svetten på hans panna och börja lalla, som om han vyssjade ett skrikande spädbarn. Så håller de på ett tag.*)

Lebedev (*utanför, med polisen*) Vi borde aldrig ha släppt honom ifrån oss. Tjänarna har sett Rogosjin hemma fast han sagt till dem att han rest bort. Något är på tok här.

Polis 1 Öppna i lagens namn! (*Varken Rogosjin eller Mysjkin reagerar.*)

Rogosjin (*skriker igen och gapskrattar*)

Lebedev Är det fursten eller Rogosjin?

Polis 1 Slå in dörren!

(De slår in dörren och störtar in. De stannar tvärt inför de båda älskarna, Rogosjin dödssjuk och Mysjkin omfamnande honom och helt borta, infantilt lallande.)

En död kvinna i sängen! Och två dårar!

Lebedev Det är fursten. Och Rogosjin. Han skulle ha gift sig med henne.

Polisen Vem?

Lebedev Båda.

Polisen Vad menar ni?

Lebedev Bara Rogosjin kan ha dödat henne, och vår furste tycks hellre ha följt henne än stannat kvar.

Polisen Vi får utreda detta sedan! Ta hand om liket! Ta hand om patienterna!

Lebedev Fursten bor hos mig.

Polisen Vem är fursten?

Lebedev Idioten.

Polisen Ta hand om honom då. Rättvisan får ta hand om resten. Till verket!

(Poliserna tar hand om den sjuke Rogosjin och sveper in liket och bär bort det. Lebedev lyckas med nöd få fursten på fötter och leder ut honom som ett barn som inte själv kan gå.)

Slut.

Padum, Zanskar, 20.8.2007

Efterord.

Två viktiga scener i romanen har uteslutits i denna dramatisering. Den ena är Rogosjins mordförsök på fursten. Det är en stum scen som föregås av en lång utförlig beskrivning av furstens sinnestillstånd, som redan visar tecken på det annalkande återfallet i sjukdomen före Rogosjins högst oväntade mordförsök. Denna stora stumma kris kan inte återges sceniskt, ehuru den med framgång har skildrats på film i den utmärkta franska klassiska filmatiseringen med Gérard Philipptes perfekta rolltolkning av fursten. Här har den bara i efterhand berörts så som fursten hade gjort det, om han gjort det alls.

Den andra scenen är när Nastasia Filippovna besvarar en förolämpning med att slå den ansvariges panna blodig med ett rottingridspö. Fursten hindrar den ansvarige från att ge igen med besked och blir i stället utmanad på duell av densamme. Det blir aldrig någonting av duellen, och scenen är mest bara tomt teatralisk utan betydelse eller konsekvenser, så den hör egentligen inte till det psykologiska huvudskeendet, som är det enda som intresserat denna dramaturg.

De fyra huvudpersonerna är alla under 30 år, och Aglaja bara 20, vilket bör uppmärksammas.

Flera karaktärer ur romanen har även utelämnats, främst Ippolit med sin bedrövliga självmordskomedi och Radomskij som, ehuru han fyller en viktig uppgift i romanen, är helt odramatisk och egentligen inte behövs i en dramakoncentration, general Ivolgins ändalykt behövs inte heller, liksom inte heller furst Sjtj., som aldrig ens hinner bli gift med Adelaida. Aglajas giftermål med den polska bedragaren är en västgötaklimax och egentligen bara ett annat bedrövligt post scriptum och platt fall. Även Lebedevs familjetragedi och patetiska exhibitionism är en utvikning från ämnet, som inte behövs i detta stora kärleksdrama, Dostojevskijs enda renodlade sådana, vars egenart och oerhörda psykologiska realism aldrig nog kan uppskattas och värderas efter förtjänst.